

Rödgrön ledning, Västra Götalandsregionen

Budget 2026

samt plan för ekonomi 2027–2028

Innehåll

1. Inledning	4
1.1 Förord gruppleddare	5
1.2 Om budgeten och dess roll i styrmodellen.....	6
1.3 Den politiska organisationen	7
1.3.1 Politisk organisation.....	7
1.3.2 Tillförlitlig styrning	8
1.3.3 Minskad administration.....	8
1.3.4 Bygga vidare på det goda samarbetet i regionen	9
1.4 Långsiktighet i den ekonomiska och verksamhetsmässiga planeringen	9
1.5 Nämnders och styrelser fortsatta arbete med budgeten	9
2. Kris, krig och beredskap	10
2.1 Mål: Västra Götalandsregionen ska stärka sin beredskap och motståndskraft för att bättre kunna hantera samhällsstörningar, kriser och ett förändrat säkerhetsläge.	13
2.1.1 Regionstyrelsen	13
2.1.2 Hälsa- och sjukvården.....	13
2.1.3 Regional utveckling	14
2.1.4 Infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden samt Västtrafik	14
2.1.5 Samtliga utförarstyrelser.....	14
2.1.6 Styrelsen för fastighet, stöd och service.....	14
3. Västra Götalandsregionens verksamhet	15
3.1 Hälsa- och sjukvård.....	16
Strategi för hälsa- och sjukvården	16
3.1.1 Mål: Vård ska ges jämlikt i Västra Götalandsregionen	18
3.1.2 Mål: Sjukvårdens köer ska kortas och tillgängligheten ska öka.....	20
3.1.3 Mål: Invånarnas psykiska hälsa ska förbättras och den psykiatriska vården ska stärkas	23
3.1.4 Mål: Invånarna ska få en god vård på rätt vårdnivå.....	26
3.1.5 Mål: Folkhälsan ska förbättras för invånarna genom mer hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande arbete i bred samverkan.....	30
3.2 Regional utveckling	32
Regional utvecklingsstrategi	32
3.2.1 Mål: Västra Götalandsregionen ska verka för en minskad miljö- och klimatpåverkan i Västra Götaland	32
3.2.2 Mål: Stärka innovationskraften – för ett hållbart och konkurrenskraftigt näringsliv i framkant	35
3.2.3 Mål: Bygga kompetens för bättre kompetensförsörjning och livslångt lärande	38
3.3 Kollektivtrafik, hållbar mobilitet och infrastruktur.....	40
Trafikförsörjningsprogram.....	40
3.3.1 Mål: Knyt samman Västra Götaland med hållbara resor och förbättrad tillgänglighet.....	41
3.4 Kultur.....	46
3.4.1 Mål: Ett fritt, rikt och starkt kulturliv i hela Västra Götaland	47

4. Västra Götalandsregionens ledningsfunktioner	50
4.1 Regionstyrelsen	51
4.2 Fastighet, stöd och service	51
4.3 Logistik	52
4.4 Inköp och upphandling	54
4.5 IT och digitalisering	54
4.6 Internationella samarbeten.....	55
4.7 Hälsan och stressmedicin.....	56
5. Västra Götalandsregionens medarbetare	57
5.1 Mål: Västra Götalandsregionen ska vara en ledande och attraktiv arbetsgivare med konkurrenskraftiga löner och ett hälsofrämjande ledarskap som grund	58
5.2 Mål: Medarbetarnas arbetsmiljö ska förbättras	60
6. Hållbarhet.....	63
6.1 Mål: Ökad måluppfyllelse för Västra Götalandsregionens hållbarhetsmål	64
7. Västra Götalandsregionens ekonomi.....	67
7.1 Ekonomisk utblick.....	68
7.2 Fördelning av regionbidrag och satsningar under perioden	68
7.2.1 Skatteintäkter och generella statsbidrag	68
7.2.2 Förändringar i internhandeln	69
7.2.3 Digitaliseringsöverenskommelsen (DÖK)	69
7.2.4 Konferensverksamheten, Åter i bruk och VGR-akademin.....	69
7.2.5 Personalpolitiska anslaget.....	70
7.2.6 Regionstyrelsen	71
7.2.7 Strategiska hälso- och sjukvårdsnämnden	72
7.2.8 Operativa hälso- och sjukvårdsnämnden	72
7.2.9 Delregionala nämnderna.....	73
7.2.10 Patientnämnderna.....	73
7.2.11 Infrastruktur och kollektivtrafiknämnden.....	74
7.2.12 Miljö- och regionutvecklingsnämnden	74
7.2.13 Kulturnämnden	74
7.2.14 Personalutskottet.....	74
7.2.15 Hållbarhetsutskottet.....	74
7.2.16 Styrelsen för fastighet, stöd och service.....	74
7.2.17 Styrelsen för logistik.....	74
7.3 Tabellverk Regionbidrag	75
7.4 Fördelning av riktade statsbidrag	76
7.5 Investeringar	76
7.5.1 Investeringsram.....	76
7.6 God ekonomisk hushållning.....	76
7.6.1 Hållbar ekonomisk utveckling	76
7.6.2 Ekonomisk inriktning för Västra Götalandsregionen	77
7.6.3 Finansiella mål	77
8. Ekonomitabeller	78
8.1 Resultaträkning	79
8.2 Balansräkning	80
9. Beslutspunkter.....	81

Inledning

Carina Örgård (V), Helén Eliasson (S), Madeleine Jonsson (MP)

1. Inledning

1.1 Förord gruppledare

Tillsammans vänder vi utvecklingen

Vi går in i 2026 med stark tilltro till framtiden, trots att vår omvärld präglas av allvarliga utmaningar. Krig i vårt närområde, ett försämrat säkerhetsläge och ekonomisk oro påverkar hela samhället. I dessa tider krävs ett politiskt ledarskap som tar ansvar för att bygga en robust organisation redo att möta vår tids utmaningar. Vi i Rödgrön Ledning gör just det – vi vänder utvecklingen med fokus på tillgänglighet, hållbarhet och trygghet.

Som Sveriges första feministiska regionledning för vi in ett jämställdhetsperspektiv i alla delar av vårt arbete – från sjukvård till klimat, kollektivtrafik och kultur. Vi vet att ett samhälle som bygger på jämlikhet blir starkare för alla.

Västra Götalandsregionen har fyra grundläggande uppdrag: hälso- och sjukvård, regional utveckling, kultur och kollektivtrafik. Med vår vision om det goda livet för regionens invånare driver vi ett arbete som håller ihop, rustar och utvecklar.

Sjukvården är ett av våra största ansvarsområden – här prioriterar vi att korta köerna, öka tillgängligheten och ge god vård på rätt nivå. Vi satsar på att stärka den psykiska hälsan, bygga ut den nära vården och utveckla beroendevården. Ett hälsofrämjande, förebyggande arbete och bred samverkan är avgörande för en bättre folkhälsa.

Samtidigt står vi mitt i den gröna omställningen. Västra Götaland har unika möjligheter att gå före i klimatarbetet – med starka industrier, forskning och innovationskraft. Vi växlar upp arbetet för att minska klimatpåverkan, främja ett hållbart näringsliv och säkra framtidens kompetensförsörjning. Vi stärker också kollektivtrafiken så att fler invånare i hela regionen kan resa hållbart, tryggt och smidigt. Genom att knyta ihop våra orter och förbättra tillgängligheten skapar vi ett Västra Götaland som hänger ihop.

Ett levande kulturliv är också en viktig del av det goda livet. Vi står upp för kulturens frihet, mångfald och tillgänglighet i hela regionen – och för kulturens betydelse för demokrati, gemenskap samt barns och ungas utveckling.

Vi möter samtidigt ett nytt säkerhetsläge. Därför stärker vi vår civila beredskap – för att kunna agera snabbt vid kris, säkra tillgång till läkemedel och sjukvård, stärka energiförsörjning och IT-säkerhet. Västra Götalandsregionen har en viktig roll i att Sverige ska stå starkt även i oroliga tider.

Det här kräver också en stark och hållbar organisation. Regionens alla medarbetare är helt avgörande för att vi ska lyckas. Därför fortsätter vi arbetet med att vara en attraktiv arbetsgivare, med god arbetsmiljö, konkurrenskraftiga villkor och ett ledarskap som håller i längden.

Vi leder Västra Götalandsregionen med en helhetssyn, social rättvisa och en tydlig vilja att göra skillnad – här och nu, men också för framtiden. Vi vet att vägen framåt är att hålla ihop, samarbeta och fortsätta framåt. Tillsammans med invånare, medarbetare och civilsamhälle bygger vi ett starkt, tryggt, jämställt och hållbart Västra Götaland.

Tillsammans skapar vi det goda livet

1.2 Om budgeten och dess roll i styrmodellen

Budgeten är den medellångsiktiga prioriteringen och konkretiseringen av de måldokument och planer som regionfullmäktige har antagit. Budgeten förmedlar vidare den strategiska inriktningen för Västra Götalandsregionen under den kommande treårsperioden och utgör ett underlag för operativa vägval i den fortsatta planeringsprocessen via uppdrag, detaljbudgetar och verksamhetsplaner.

Den budget som regionfullmäktige antar utgör det ramverk som anger inom vilka gränser verksamheten för det aktuella året ska bedrivas. Här väger politiken in ambitioner kring målsättningar och ekonomi gemensamt inom de områden där Västra Götalandsregionen åtagit sig att bedriva verksamhet.

I del A i reglementena framgår nämnder och styrelsers förhållningssätt till olika ramverk. De anges i ordning utifrån dess relevans och aktualitet för verksamheten.

Styrelsen/Nämnden ska inom sitt verksamhetsområde:

- a. följa vad som anges i lag eller annan författning
- b. följa det fullmäktige i reglemente, i samband med budget eller i annat särskilt beslut, har bestämt att Styrelsen/Nämnden ska fullgöra
- c. verka för att fastställda mål uppnås och i övrigt följa givna uppdrag och angivna riktlinjer
- d. följa de riktlinjer, rutiner och anvisningar som regionstyrelsen lämnar i sin roll att samordna och ha uppsikt över Västra Götalandsregionens verksamheter

1.3 Den politiska organisationen

Den nya politiska organisationen är inne på sitt tredje år och intentionerna börjar uppfyllas: En tydligare styrning, färre regionala aktörer involverade samt renodlade ansvar och roller i syfte att skapa effektivitet, tydlighet, helhetsperspektiv och ökad synergi. Ökad tydlighet och genomslag för den strategiska inriktningen och mer av långsiktighet i planeringen av verksamhet och ekonomi är centrala delar – särskilt inom hälso- och sjukvården. Det tas steg i rätt riktning, men att forma en ny styrning kommer att ta tid och kräver att nya arbetssätt och metoder efterhand kommer på plats, så det finns fortfarande jobb kvar att göra.

En översyn av den politiska organisationen är nu påbörjad med en utsedd styrgrupp och en arbetsgrupp. Ambitionen är att denna översyn ska vara klar för beslut i regionfullmäktige under våren 2026.

1.3.1 Politisk organisation

Västra Götalandsregionen ska fortsätta utvecklingen av en samlad regiongemensam organisation och styrning som präglas av en helhetssyn inom och mellan hälso- och sjukvård, regional utveckling, miljö, kultur, kollektivtrafik och regionens bolag. Helhetens bästa är överordnad delarna.

En grundläggande inställning som måste genomsyra alla nivåer är att ha invånarnas bästa för ögonen och alltid fråga sig vem man är till för.

För att uppnå målsättningarna om tydligare styrning, större genomslag för politiska beslut, minskad administration, ökad transparens och effektivare verksamhet räcker det inte med att enbart den politiska organisationen med nämnder och styrelser förändras. Det krävs också att system, rutiner och styrande dokument för styrning och uppföljning förändras, både vad avser strategiska och operativa frågor. Utöver det måste kulturen i organisationen ändras för att förändringar ska komma till stånd och för det krävs genomförandekraft.

En av de viktigaste delarna för att få till en effektivare verksamhet är att se till att regionen har en koncerngemensam informations- och datastruktur i ekonomi-, verksamhets- och HR-system.

För att belysa skillnader i regionens verksamheter som beror på skillnader mellan könen så ska all statistik i möjligaste mån vara könsuppdelad.

1.3.2 Tillförlitlig styrning

I alla organisationer är det viktigt att ansvarsförhållanden är tydliga gällande vem som är ansvarig för vad, samt förutsättningar för att kunna ta det ansvaret. Västra Götalandsregionen ska arbeta med en kultur som bygger på viljan att göra rätt, med mod att pröva nytt. För att bejaka tillit i systemet är det nödvändigt att verksamheterna endast utför den uppföljning som är absolut nödvändig. Utgångspunkten ska alltid vara att tydliggöra uppdrag till den grad att alla inblandade parter är överens om vad som ska utföras och missförstånd undviks.

I den tillförlitliga organisationen utgår styrningen från uppdraget. Utifrån politiskt fastställda strategier och riktlinjer ska professionen med sin kompetens samverka och gemensamt ansvara för ett gott samarbete.

Fokus ska ligga på verksamheten vilket även ska prägla Västra Götalandsregionens rutiner och stödfunktioner. Rutiner, strategier och uppföljningar som finns ska underlätta för uppdragen och bidra till produktiva verksamheter.

Åtgärdsplaner, omorganisationer, införande av nya metoder och projekt måste organiseras och implementeras så att de stödjer verksamheten och integreras med varandra.

1.3.3 Minskad administration

Den interna handeln inom Västra Götalandsregionen gällande bland annat betalning av servicetjänster, analyser och diagnostik ska endast förekomma när det är nödvändigt.

Västra Götalandsregionen måste få till en administrativ förenkling på riktigt. Fokus måste flyttas från att minska antalet administratörer till att minska på administrationen. Varje rapport, uppföljning och rutin ska vara till hjälp för verksamheten, annars ska det avvecklas.

Västra Götalandsregionens olika administrativa system som riktar sig till länets invånare måste vara utformade så att de underlättar för individen före systemet.

Kostnaden för administrationen ska under mandatperioden minska till 10 procent av personalkostnaderna. Det innebär att andelen administrativ personal ska minska i förhållande till patientnära hälso- och sjukvårdspersonal. För att möjliggöra detta måste den administrativa bördan minskas.

Regionstyrelsen ska undersöka varför antalet anställda ökar på koncernkontoret och föreslå åtgärder för att minska detta. Digitaliseringsutskottet ska granska koncernstab digitalisering, medan ägarutskottet ska granska övriga verksamheter på koncernkontoret. I arbetet ska man ta hänsyn till behovet av ökad granskning för att

motverka välfärdsbrott, bättre kontroll över inköpsprocessen och stöd till politiken. Minskning av administration i en förvaltning ska inte leda till att den administrativa bördan flyttas inom Västra Götalandsregionen, utan innebära en total minskning.

Regionens finanser ska noggrant genomlysas för att säkerställa en hållbar ekonomisk utveckling. Detta kan till exempel innebära samordning, automatisering av processer eller andra digitaliseringsinsatser. Medel ska även riktas till att öka den interna kompetensen och minska konsultberoendet.

1.3.4 Bygga vidare på det goda samarbetet i regionen

Inom regionen finns en god tradition av samarbete. Samarbete mellan de politiska partierna, samarbete med kommunerna i länet, samarbete mellan förvaltning och politik, samarbete med civilsamhället, idéburen verksamhet och andra aktörer. Västra Götalandsregionen ska bygga vidare på det goda samarbetet och utveckla det. En avgörande del för samverkan med organisationer inom länet ligger på de delregionala nämnderna.

1.4 Långsiktighet i den ekonomiska och verksamhetsmässiga planeringen

Fokus i arbetet med budget och uppdrag/överenskommelser har i väldigt stor utsträckning varit på kommande verksamhetsår. Därmed har planering och åtgärder ofta skett med ett kortsiktigt perspektiv. Den nya politiska organisationen syftar bland annat till att flytta fokus till mer strategiska frågor med ett mer långsiktigt perspektiv. Det innebär att styrelser och nämnders flerårsplanering med budget och genomförande av givna uppdrag, både den ekonomiska och verksamhetsmässiga, ska ges ett större utrymme. Det innebär bland annat att anpassningar av verksamhet till givna uppdrag, ekonomiska resurser och inriktning ska beskrivas i flerårsplaneringen.

För att få mer långsiktighet i planeringen är inriktningen att fasa ut den ettåriga budgeten för utförarstyrelserna. Uppdrag och ekonomiska förutsättningar ska i stället utgå från flerårsplaneringen.

1.5 Nämnders och styrelser fortsatta arbete med budgeten

Nämnder och styrelser ska i tillämpliga delar bryta ner de mål och fokusområden som regionfullmäktige ger i denna budget och planera sin verksamhet i linje med dessa, samt ta hänsyn till de prioriteringar som formuleras under varje fokusområde. Regionstyrelsen ska, under sin uppsiktsplikt, följa hur nämnders och styrelser arbete fortskrider med genomförande av budget 2026 och planer för 2027 och 2028.
Kris, krig och beredskap

Kris, krig och beredskap

2. Kris, krig och beredskap

Samhällskontraktet prövas i en tid av krig i Europa, attacker mot civila, hot mot demokratin och växande organiserad brottslighet, vilket skapar oro och förändrade förväntningar på samhället. Klimatförändringarna utgör samtidigt ett långsiktigt hot mot samhällsstabilitet, folkhälsa och ekonomi. Det förändrade säkerhetsläget i närområdet och Sveriges medlemskap i NATO innebär nya förutsättningar för hela samhället.

Detta påverkar även Västra Götalandsregionens verksamheter – från vårdens kapacitet till kulturens och kollektivtrafikens roll. Verksamheterna måste rustas för att klara av att fungera under allvarliga störningar och kriser, samtidigt som samhällets motståndskraft och tillit stärks. Den gröna omställningen behöver ses som en del av Västra Götalands beredskap och säkerhetsarbete. Samtidigt måste regionens verksamheter och infrastruktur klimatanpassas för att möta ökade risker från extremväder, höjda temperaturer och andra klimatrelaterade hot.

Erfarenheterna från pandemin har gett oss viktiga insikter. Covid-19 blottade svagheter i samhällets beredskap, särskilt när det gäller lagerhållning, försörjningskedjor och behovet av snabb samverkan mellan aktörer. Pandemin visade att även det otänkbara kan inträffa, och att förmågan att ställa om är avgörande. Den lyfte också fram styrkan i det offentliga, men underströk vikten av att identifiera och åtgärda strukturella brister.

Invánare vänder sig till regionens verksamheter för trygghet och stabilitet – det förpliktigar. Västra Götalandsregionens uppdrag är att utveckla beredskapen, fördjupa samverkan och säkra en långsiktig förmåga att hantera det oväntade. Samverkan med statliga myndigheter, kommuner, civilsamhälle och näringsliv är en central del av detta arbete. För att stärka beredskapen och motståndskraften behöver regionen aktivt bidra till att säkra tillgången till insatsvaror, livsmedelsförsörjningen och andra samhällsviktiga resurser vid kriser och samhällsstörningar.

Samtliga riksdagspartier har beslutat att Sverige ska rusta upp och stärka landets försvarsförmåga. Hur resurserna kommer att fördelas mellan det militära och civila försvaret är ännu inte klart, liksom hur finansiering och ansvarsfördelning kommer att se ut. Inom ramen för Västra Götalandsregionens befintliga resurser, uppdrag och mandat behöver regionen redan nu analysera och stärka sin kapacitet och beredskap inom hälso- och sjukvård, kollektivtrafik, kultur, utbildning och andra samhällsbärande funktioner. Detta för att stå redo att kunna ta framtida uppdrag från totalförsvaret inom samtliga av regionens kompetensområden.

Regionernas hälso- och sjukvård har en bärande roll i totalförsvaret. För att vården ska kunna bedrivas även vid elavbrott, brist på transporter eller under andra störningar, krävs en stärkt robusthet – i allt från energiförsörjning och förrådshållning, till digitala beroenden och kompetensförsörjning. Den prehospitala vården behöver utvecklas, krisledningsstrukturer stärkas och vårdens roll vid höjd beredskap tydliggöras.

Samtidigt är det avgörande att Västra Götalandsregionen har kontroll över de resurser och funktioner som är nödvändiga i en krissituation. En alltför fragmenterad vårdstruktur, där väsentliga funktioner är uppdelade mellan flera olika aktörer, ofta med kommersiella drivkrafter, försvårar samordning och uthållig ledning vid samhällsstörningar. Privatisering och outsourcing kan innebära att Västra Götalandsregionen saknar verktyg för att snabbt mobilisera resurser eller ställa om verksamheten vid ett förändrat säkerhetsläge. När robusthet, snabbhet och kontroll är avgörande måste regionen kunna förlita sig på vårdens strategiska delar – och dessa måste vara tillgängliga, möjliga att samordna och långsiktigt hållbara inom ramen för den offentliga strukturen.

Att bedriva vården i egen regi är därför inte ett ideologiskt ställningstagande, utan en fråga om att kunna upprätthålla ett grundläggande ansvar för befolkningens hälsa i kris och krig. Kontroll är en förutsättning för beredskap. Därtill ökar välfärds kriminalitet ytterligare sårbarheten i systemet. När skattepengar avsedda för vård och omsorg i stället hamnar i kriminella nätverks fickor undergrävs tilliten, resurserna försvagas och det offentliga tappar greppet om verksamheter som är centrala för tryggheten i samhället. Det är särskilt allvarligt då organiserad brottslighet i ökande utsträckning kopplas samman med säkerhetshot från främmande makt. Genom att utnyttja Sveriges sårbarhet i välfärden, inklusive privata vårdgivare med otillräcklig insyn eller kontroll, kan illasinnade aktörer påverka både beredskap, robusthet och i förlängningen samhällets motståndskraft. Att motverka välfärdsbrott är därför en central del av Västra Götalands samlade säkerhetspolitik.

För detta krävs att regionen har tillräcklig kontroll över de egna resurserna. En alltför fragmenterad och privatiserad vårdstruktur skapar utmaningar för samordning, ledning och uthållighet i kris. I ett läge där vårdens robusthet måste stärkas, behöver kritiska funktioner säkerställas som tillgängliga, samordningsbara och långsiktigt hållbara. Det handlar om att kunna mobilisera resurser snabbt, men också om att kunna ställa om verksamhet i takt med förändrade förutsättningar och hotbilder. Att återta och säkra kontroll över strategiskt viktiga delar av vården är därför ett nödvändigt steg i Västra Götalandsregionens gemensamma beredskap.

Säkerhet byggs inte enbart genom försvarsförmåga – den skapas också genom social sammanhållning och tillit. Västra Götalands kulturverksamheter, barnteater, folkhögskolor och kollektivtrafik är arenor för möten, kunskap och demokrati och spelar en central roll i att skapa trygghet och gemenskap. I tider av oro är det viktigare än någonsin att invånare känner sig inkluderade i ett samhälle som håller ihop. Erfarenheterna från Ukraina visar hur kultur och civilsamhälle kan bygga upp försvarsvilja och motståndskraft – genom konserter i skyddsrum, fria medier och lokal organisering har en gemensam berättelse om värdighet skapats mitt i ett pågående krig. Dessa exempel visar att kulturell och demokratisk infrastruktur inte bara är en del av ett starkt samhälle – det är en del av grunduppdraget och avgörande för förmågan att stå emot kris och splittring.

Regionens medarbetare är en grundbult i förmågan att möta kriser och bygga motståndskraft. En god arbetsmiljö, kompetensförsörjning och ett tryggt ledarskap är

avgörande. Som arbetsgivare har regionen ett ansvar att skapa förutsättningar för att medarbetarna ska kunna fullfölja sina uppdrag – i vardag såväl som i kris.

Det nya säkerhetsläget ställer krav även på ekonomin. Samtidigt som verksamheterna börjar anpassas för att stärka totalförsvarsförmågan, saknas ännu nationella beslut om ansvarsfördelning och finansiering. Finansieringsprincipen slår fast att staten ska ersätta regioner och kommuner för nya uppgifter som läggs på dem. Det är avgörande att denna princip tillämpas när statliga åtaganden inom totalförsvaret nu växlas upp. Regionen behöver därför agera ansvarsfullt i väntan på statliga besked, men det måste också finnas en långsiktig plan för hur dessa uppgifter ska finansieras och omhändertas. Samtidigt krävs tydliga prioriteringar. Fokus ska ligga på åtgärder som långsiktigt stärker regionens förmåga att stå stadigt – i både det förutsägbara och det oförutsägbara.

Det nya säkerhetsläget påminner om vikten av ett samhälle som håller ihop. Med hälso- och sjukvården, kulturen, kollektivtrafiken och klimatpolitiken som bärande delar ska Västra Götalandsregionen vara redo att ta ansvar.

2.1 Mål: Västra Götalandsregionen ska stärka sin beredskap och motståndskraft för att bättre kunna hantera samhällsstörningar, kriser och ett förändrat säkerhetsläge.

2.1.1 Regionstyrelsen

Regionstyrelsen ska utreda de ekonomiska konsekvenserna av en förstärkt civil beredskap och följa upp tillämpningen av finansieringsprincipen i relation till totalförsvarsuppdrag. Riktlinjer ska tas fram för hur beredskap och totalförsvarsperspektiv ska beaktas vid resursfördelning mellan offentliga och privata utförare.

Formerna för systematisk samverkan med statliga myndigheter, kommuner, civilsamhälle och näringsliv kring beredskap och samhällsviktig försörjning ska utvecklas. Tillsammans med relevanta aktörer ska det tas fram en handlingsplan för att säkra tillgången till insatsvaror, medicinsk utrustning och livsmedel vid kris och höjd beredskap.

Under 2026 ska regionstyrelsen genomföra en risk- och konsekvensanalys för att identifiera behov av klimatanpassningsåtgärder som finns inom Västra Götalandsregionen. Analysen ska efterföljas av handlings- och åtgärdsplaner.

2.1.2 Hälso- och sjukvården

Alla beslut om förändringar i vårdstruktur, inklusive införande av vårdval eller nya upphandlade verksamheter, ska föregås av en säkerhets- och beredskapsanalys.

Operativa och strategiska hälso- och sjukvårdsnämnderna ska vid förändringar som påverkar finansiering, organisering eller huvudmannaskap för hälso- och sjukvård särskilt pröva konsekvenserna ur ett beredskaps-, robusthets- och rådighetsperspektiv. Detsamma gäller för samtliga utförarstyrelser.

2.1.3 Regional utveckling

Kulturnämnden, miljö- och regionutvecklingsnämnden och beredningen för mänskliga rättigheter ska ta fram beredskapsanalyser av hur kultur- och civilsamhällesstödda verksamheter kan mobiliseras vid höjd beredskap och bidra till motståndskraft.

Kulturnämnden och miljö- och regionutvecklingsnämnden ska utifrån respektive nämnds ansvar i samverkan med studieförbund och folkhögskolor identifiera och utveckla utbildningar som stärker civil beredskap, såsom kring informationspåverkan, lokalsamordning eller första hjälpen.

2.1.4 Infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden samt Västtrafik

Infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden ska undersöka sårbarheter i kollektivtrafiken, godstransporter och den fysiska infrastrukturen. Västtrafik ska förbättra krisberedskapen och en kartläggning ska påbörjas för att identifiera kritisk transportinfrastruktur och eventuella behov av kapacitetshöjande åtgärder ur ett beredskapsperspektiv.

2.1.5 Samtliga utförarstyrelser

Västra Götalandsregionens utförarstyrelser ska genomföra en analys av regionens kompetensförsörjningsbehov vid kris och genomföra utbildningsinsatser för medarbetarna kring totalförsvar och krisberedskap.

2.1.6 Styrelsen för fastighet, stöd och service

Alla beslut om förändrad användning, avyttring eller nyetablering av fastigheter inom regional förvaltning ska konsekvensbedömmas ur ett beredskaps- och totalförsvarsperspektiv.

Styrelsen ska ta fram en handlingsplan för hur regionens fastighetsbestånd ska kunna användas vid civila krissituationer, inklusive översyn av reservkraft, skyddsrumsfunktioner och möjligheter till temporära vårdverksamheter.

**Västra Götalandsregionens
verksamhet**

3. Västra Götalandsregionens verksamhet

Västra Götalandsregionen bedriver sin huvudsakliga verksamhet inom fyra områden. Ambitionerna och inriktningen inom dessa områden baseras på de strategier och planer som har fastställts för varje område. Mål, ambitioner, aktiviteter och åtgärder ska planeras och riktas utifrån dessa strategier.

För alla verksamheter gäller att de ska beakta både sitt eget uppdrag, behov, personal och finansiering, samt regionens övergripande uppdrag, behov, personal och finansiering. Om det uppstår en konflikt mellan den enskilda verksamhetens behov och hela regionens behov, ska regionens samlade verksamhet och behov prioriteras. Helhetens bästa är överordnad delarna.

3.1 Hälso- och sjukvård

Strategi för hälso- och sjukvården

De absolut flesta som möter vården i Västra Götaland får en mycket god vård av hög kvalitet. En stor utmaning är dock att allt för många upplever vården som otillgänglig. Det är svårt att få tid på vårdcentralen och köerna till specialistvården är för långa. När vård inte ges i tid är det plågsamt för den som är sjuk och det är kostsamt för hela samhället. I förlängningen riskerar det att urholka tilliten till hela vårt sjukvårdssystem. I Västra Götaland ska man kunna känna sig trygg med att få vård i tid när man behöver den. Främsta fokus är därför att korta köerna och öka tillgängligheten till vården. Under mandatperioden har köerna till operation kortats - tack vare medarbetarnas hårda arbete.

Västra Götalandsregionen ska arbeta för en mer jämlik vård och att invånarna får vård efter behov. Det ojämlika samhället visar sig i människors hälsa. Människors erfarenheter och bakgrund är olika, därför ska även vården ibland vara det. Genom att arbeta mot en mer personcentrerad vård blir det även en mer jämlik sådan. Västra Götalandsregionen måste intensifiera arbetet mot hälsoklyftor. För att bryta den ojämlika hälsan krävs ett medvetet arbete och ett särskilt riktat arbete till socioekonomiskt utsatta områden och grupper med låg tillit till sjukvården.

Ingen ska diskrimineras inom hälso- och sjukvården. I Västra Götalandsregionen ska anställda inte låtas bryta sin tystnadsplikt eller tvingas ange personer i nöd.

Många patienter, inte minst äldre multisjuka eller personer med kroniska somatiska eller psykiska sjukdomar, upplever att vården inte fungerar för dem. Västra Götalandsregionen behöver hålla i arbetet med förändrade arbetssätt med fokus på en sammanhållen vård som utveckling av öppenvården, förstärkt utskrivning och sammanhållen geriatrisk vård. Fler patienter än idag bör erbjudas en sammanhållen individuell planering (SIP) inom psykiatrin. Tillsammans med kommunerna behöver Västra Götalandsregionen fortsätta utveckla och förbättra utskrivningsprocessen, framför allt för att motverka onödiga återinskrivningar.

Patientens erfarenheter ska tas tillvara och vården ska planeras och utvecklas i samråd mellan medarbetare och patient. Sjukvården ska fortsätta att utveckla arbetet med fast vårdkontakt och vårdkoordinator för att kunna säkra en sammanhållen vård för patienten. När en patient har behov av vård och omsorg från flera aktörer ställs det idag stora krav på egen koordinering och kunskap om sjukvårdssystemet. För att uppnå en sammanhållen och sömlös vård behövs en god samverkan mellan kommunen och Västra Götalandsregionens verksamhet. Samverkan ska utgå från den lokala vårdssamverkan där primärvården och den fasta vårdkontakten utgör patientens trygghet. Samverkan kan stärkas ytterligare genom omställningen av hälso- och sjukvården, till exempel genom digitaliseringens möjligheter. Det här innebär en utveckling av den nära vården, samt möjlighet att kunna förbättra informationsflödet mellan regionen och kommunerna.

Forskning och utveckling är det främsta verktyget för att möta framtidens utmaningar. Här behövs både bredd och spets genom den forskning som bedrivs inom universitetssjukhuset och i det forsknings- och utvecklingsarbete som bedrivs av olika yrkeskategorier i den breda operativa verksamheten inom bland annat tandvård, primärvård och habilitering. En viktig faktor för att stärka arbetet är satsningen på Sahlgrenska Life, för att skapa förutsättningar för Sahlgrenska universitetssjukhus att kombinera forskning och utveckling med forskande företag.

För att forskningen ska nå så hög kvalitet som möjligt är det viktigt att det är kompetens och kvalifikationer som styr vilka som får rätt att forska; kön eller könstillhörighet ska inte stå i vägen för detta. Ett viktigt arbete framöver blir revidering av strategin för Life Science, på så sätt kan regionen stärka området forskning och innovation. Det är viktigt att sjukvården har tillgång till den högsta kompetensen och att patienterna får tillgång till den bästa högspecialiserade vården vid Västra Götalandsregionens sjukhus. Därför ska Västra Götalandsregionen vara aktiv i processen för nationell högspecialiserad sjukhusvård.

Inom hälso- och sjukvården är kopplingen till miljömålen en viktig aspekt. Ett prioriterat arbete är att minska hälso- och sjukvårdens utsläpp genom åtgärder som minskar användningen av fossilbaserade material, effektiviserar transportorganisationen och minskar energiförbrukningen. Västra Götalandsregionen måste intensifiera sina insatser för att minska miljöpåverkan från läkemedel. Arbetet för en minskad miljöpåverkan från läkemedel och en övergång mot mindre miljöskadliga läkemedel, samt att få bort läkemedelsrester från naturen, måste intensifieras och utföras av alla regionens verksamheter.

I ett nytt säkerhetsläge för Sverige behöver beredskapen i regionen stärkas. Hälso- och sjukvården är en central del av samhällets förmåga att hantera kris, krig, katastrofer och extraordinära händelser. Det handlar om att säkerställa att vården kan fungera även under högt tryck och i svåra situationer, som pandemier, naturkatastrofer eller större olyckor. Vården behöver rustas inför olika scenarier. Beredskap inför pandemi kan exempelvis innebära att det behövs större fokus på digitala möjligheter, medan om vi drabbas av krig behöver beredskapen utgå ifrån att bedriva vård utan normala transportmöjligheter eller elförsörjning, samt ha beredskap att utföra vården på små enheter på flera platser.

3.1.1 Mål: Vård ska ges jämlikt i Västra Götalandsregionen

I Västra Götalandsregionen är målet att skapa en mer jämlik vård där alla invånare oavsett bakgrund eller livssituation har lika möjligheter att få en god och säker vård. Jämlik vård handlar om att varje människa, utifrån sina unika behov, ska ges rätt förutsättningar att leva ett så hälsosamt liv som möjligt. Det innebär att vården ibland behöver utformas på olika sätt för olika personer, eftersom behoven och förutsättningarna kan variera kraftigt mellan olika grupper i samhället. Skillnader i hälsa och vårdtillgång mellan regionens invånare är fortfarande tydliga. Människor i socioekonomiskt utsatta områden har exempelvis ofta sämre hälsa och svårare att få tillgång till vård än invånare i mer resursstarka områden. I storstadsområden är vårdresurserna oftast mer koncentrerade, men även där kan tillgängligheten vara ojämlig. Faktorer som språkbarriärer, funktionsvariationer och digitalt utanförskap kan också skapa hinder som gör att vissa grupper inte får den hjälp de behöver. Personer med funktionsnedsättning har avsevärt sämre hälsa, högre dödlighet och högre självmordsfrekvens, regionen behöver säkerställa att de har en jämlik tillgång till hälso- och sjukvård, hjälpmedel och information.

Västra Götalandsregionen ska agera för att säkerställa att de avtal Västra Götalandsregionen har med privata aktörer inte tillåter att försäkringspatienter kan gå före i kön. Oavsett var du bor i Västra Götalandsregionen, stad eller land, ska du ha tillgång till en bra vård av hög kvalitet utan onödig väntan.

Skattepengar som är avsedda att användas till hälso- och sjukvården ska också gå dit. Därför är det viktigt att minimera den administrativa överbyggnaden och säkerställa att resurser går dit de gör mest nytta. Välfärds kriminalitet är oacceptabelt och ett allvarligt samhällsproblem som hotar både ekonomin och tilliten i samhället. För att skydda välfärdssystemet ska Götalandsregionen stärka arbetet med att säkerställa att inga medel går till vårdgivare som genom fusk och oegentligheter tillgodogör sig resurser.

Inom det här målet ska följande fokusområden prioriteras:

5. Säkerställ att den prehospitla vården når upp till den satta målnivån
6. Förbättra hälsan för de som mår sämst
7. Stärka forskning och innovation som leder till en jämlik vård
8. Sammanhållen, tillgänglig och jämlik kvinnosjukvård
9. Identifiera, förebygga och motverka välfärds kriminalitet för att säkerställa att resurser används rättvist och effektivt

3.1.1.1 Fokusområde: Säkerställ att den prehospitla vården når upp till den utsatta målnivån

Alla invånare i Västra Götalandsregionen ska kunna vara trygga med att ambulansen kommer när man verkligen behöver den. Ambulanssjukvården är en viktig del av den prehospitla vården och spelar en avgörande roll i att säkerställa snabb och effektiv vård vid akuta sjukdomsfall och olyckor. För att avlasta akutvården och ge patienter rätt vård på rätt nivå behöver möjligheten till bedömning på plats, vård i hemmet och samverkan med mobila vårdteam stärkas. Fler kommuner ska nå målet att 90 procent av Prio 1a-larm ska nås inom 20 minuter.

3.1.1.2 Fokusområde: Förbättra hälsan mellan olika grupper

För att uppnå en jämlik vård måste Västra Götalandsregionen identifiera ojämlikheter och arbeta aktivt för att säkerställa att allas rätt till god hälsa tillgodoses. Västra Götaland är en region med stort geografiskt avstånd, där 49 kommuner ingår. Det innebär att vårdutbudet måste vara anpassat med olika lösningar. Här blir sjukhus, närsjukhus, primärvård, digitalisering och mobila team viktiga beståndsdelar för att få en mer jämlik hälso- och sjukvård i regionen. Regionen behöver fortsatt arbeta för att fler diagnoser ska ingå i arbetet med egenmonitorering för att minska hälsoklyftorna, samt att jobba med tidiga insatser inom hälso- och sjukvården.

Somatisk specialiserad slutenvård och högspecialiserad somatisk slutenvård konsumeras inte likvärdigt mellan de olika delregionerna och därför behöver en fördjupad analys genomföras kring nuläge, samt vilka eventuella åtgärder som behöver vidtas. Regionen ska även utreda och redovisa var de största hälsoklyftorna finns, hur vården nyttjas och hur vårdbehovet ser ut i de olika delregionerna. Detta för att sedan ta fram åtgärder för en mer jämlik vård.

Tandvården ska bidra till att minska hälsoklyftorna genom insatser riktade till dem med störst behov. Tandvården ska förebygga både akuta och kroniska sjukdomar och främja ett hälsosamt liv, samt minska karies hos barn. Patientnämnderna ska ta in data för att följa upp ifall någon har blivit diskriminerad i bemötandet inom hälso- och sjukvården.

3.1.1.3 Fokusområde: Stärka forskning och innovation som leder till en jämlik vård

Västra Götalandsregionen ska stärka forskning och innovation med fokus på jämlik vård. Genom dessa insatser ska forskning och innovation integreras i regionens arbete för en mer jämlik vård, där alla invånare får tillgång till högkvalitativ hälso- och sjukvård på lika villkor. En central verksamhet inom det här området är Kunskapscentrum för jämlik vård, där verksamhetens uppdrag är att säkerställa att hälso- och sjukvård erbjuds på lika villkor till alla. Genom vetenskapliga studier kan man kartlägga skillnader i vårdtillgång, patientutfall och sjukdomsförekomst mellan olika grupper. Forskning har exempelvis visat att personer med kort utbildning löper högre risk att drabbas av hjärt-kärlsjukdomar och diabetes, samtidigt som de i mindre utsträckning får förebyggande vård. Forskning kan även synliggöra omedvetna strukturer i vården. Genom att kontinuerligt samla in och analysera data kan forskningen bidra till att skapa riktade insatser och förändra vårdsystemet så att det blir mer jämlikt.

3.1.1.4 Fokusområde: Sammanhållen, tillgänglig och jämlik kvinnosjukvård

Kvinnosjukvården i Västra Götalandsregionen behöver utvecklas för att möta personer med kvinnlig biologi genom hela livet. För att möta framtidens behov inom kvinnosjukvården och korta de köer som redan finns är det avgörande att omfördela resurser och använda den kompetens som finns, såsom hos regionens barnmorskor, på ett hållbart och strategiskt sätt. Kunskapen om kvinnors hälsa hos primärvården ska också öka. Primärvårdens roll inom klimaktierivård, menstruell hälsa och andra

tillstånd behöver stärkas och arbetas mer kompetenshöjande kring kvinnospecifika sjukdomar. Arbetet hur det här har omhändertagits ska återrapporteras.

För att uppnå detta ska ett uppdrag formuleras med fokus på att ta tillvara barnmorskornas kompetens och använda resurserna inom både primärvård och specialistvård på ett mer strategiskt sätt. Mottagningar på primärvårdsnivå skulle kunna ges ett utökat ansvar för att hantera områden som bäckenbottenproblematik, klimakterievård, menstruell hälsa, smärta och förebyggande insatser. Det är oacceptabelt att vårdsökande idag behöver vänta alldeles för länge på gynekologisk vård, till exempel vid framfall. En riktad satsning görs för att förbättra tillgängligheten till gynekologisk vård.

En välfungerande och samlad förlossningsvård är en prioriterad fråga. Västra Götalandsregionen måste fortsatt jobba mot målet "en barnmorska per födande" samt hålla i bemanningssatsningen på förlossningen. Projektet gällande en sammanhållen vårdkedja för förlossningsrädda och kvinnor med annan sårbarhet ska under 2026 permanentas. Den som ska föda barn i vår region ska alltid känna sig trygg innan, under och efter sin graviditet. Det krävs extra uppmärksamhet till specialistmödravården där invånare med särskilda behov blir omhändertagna och att verksamheten stärks. Arbetet med doula- och tolkverksamhet ska fortsätta för en mer jämlik förlossningsvård för alla invånare.

En angelägen fråga som ska utredas är organiserad mammografiscreening för bröstcancer även efter 74 års ålder.

3.1.1.5 Fokusområde: Identifiera, förebygga och motverka välfärds kriminalitet för att säkerställa att resurser används rättvist och effektivt

Västra Götalandsregionen behöver utöka arbetet med kontroll och uppföljning av avtal och skapa processer för att systematiskt följa upp avvikelser i utbetalningar. Större fokus behöver läggas på att granska ägare och eventuella kopplingar till kriminella nätverk. För att åstadkomma detta ska resurser omfördelas inom koncernkontoret för att bygga upp en större funktion med syfte att stärka kontrollen av externa aktörer. Regionen ska ha en strategisk handlingsplan för att på regionövergripande nivå systematiskt arbeta mot välfärds kriminalitet.

3.1.2 Mål: Sjukvårdens köer ska kortas och tillgängligheten ska öka

Det är bara den offentliga vården som drivs i egen regi som kan garantera att patienter med störst behov av vård prioriteras. För att få en ökad tillgänglighet är det nödvändigt att Västra Götalandsregionen samverkar mellan olika verksamheter och med andra aktörer. Dagens väntetider till vård är oacceptabelt långa. Att fortsätta arbetet med att säkerställa att de som väntat längst på operation får den vård de behöver är fortsatt prioriterat. Invånarna ska känna sig trygga att få en vård av hög kvalitet när de behöver den. För att få bukt med köerna krävs krafttag genom satsningar på medarbetarna och deras arbetsvillkor. Det behövs även stabila och långsiktiga planer för att säkra tillräckligt antal disponibla vårdplatser, vilka är

en förutsättning för att komma ner i rimliga väntetider på akutmottagningarna. En del i arbetet för att minska inflödet till akutmottagningarna är att Västra Götalandsregionen ska omhänderta patienter på rätt vårdnivå och utveckla arbetet med till exempel närsjukvårdsteam och mobila resurser som kan tillhandahålla vård i hemmet. En grundförutsättning är långsiktiga ekonomiska villkor anpassade efter befolkningens vårdbehov.

Privata utförare fungerar som ett komplement till den offentligt ägda vården, men detta bygger på ett ansvarstagande och närvarande ledarskap. Riskkapitalbolag med komplicerade ägarstrukturer ger inte den möjlighet till ansvarsutkrävande som skattebetalarna behöver. Det finns stora risker med att främmande makt äger och förvaltar vårdenheter i Sverige. Steg ska därför tas för att skapa förutsättningar för att granska ägare av vårdbolag ur ett säkerhetspolitiskt perspektiv.

Habilitering är en viktig del inom hälso- och sjukvården och innebär insatser för en person som har en medfödd funktionsnedsättning eller fått det senare i livet. Habilitering är även en viktig del för personer med förvärvad hjärnskada. Insatserna ska förebygga och minska de svårigheter som funktionsnedsättningen innebär och bidra till ett självständigt liv och delaktighet i samhället. Den demografiska utvecklingen ställer högre krav på samverkan mellan habiliteringens insatser och regionens primärvård. Ett av fokusområdena inom habilitering kommer att vara att fortsätta korta köerna för hörselrehabiliteringsinsatser samt att utveckla arbetet med tidiga insatser till barn med autism.

Regionen behöver fortsatt utveckla ett strukturerat arbete med prioriteringar som utgår från vårdbehov. För att nå dit behöver det ske ett mer systematiskt prioriteringsarbete som innefattar horisontella jämförelser och prioriteringar av befintliga metoder och arbetssätt, men även nya satsningar. Prioriteringarna behöver harmonieras med övriga regioner för att nå en jämlik vård.

1. Ökad produktion och högre produktivitet i egen regi för att öka tillgängligheten och säkerställa jämlik tillgång till vård
2. Ta ett helregionalt ansvar för dem som väntat längst på operation
3. Utveckla/Säkerställa/Implementera en gemensam kö
4. Skapa långsiktigt hållbara ekonomiska förutsättningar för sjukvårdens utförare i egen regi
5. Öka antalet disponibla vårdplatser för att nå målet med högst 90 procent beläggningsgrad

3.1.2.1 Fokusområde: Öka produktiviteten i egen regi för att öka tillgängligheten

Västra Götalandsregionens medarbetare är en nyckelfaktor när det kommer till att identifiera hur verksamheten ska kunna öka produktiviteten och nyttan för patienterna. Genom minskad onödig administration kan fler medarbetare fokusera mer på vårdnära arbete. Värdet av administrationen ska sättas i relation till vad resurserna skulle kunna användas till i den direkta sjukvården.

För att långsiktigt bygga ett sjukvårdssystem som säkerställer att den med störst behov får vård först, ska vårdproduktionen i egen regi stärkas. Västra Götalandsregionen ska se över vilka privata avtal som i stället kan göras i egen regi för en lägre kostnad eller av strategiska skäl, så som kompetensförsörjning och utbildningsuppdrag. Sjukhusen ska kompenseras ekonomiskt för att utföra utbildningsuppdraget.

För att öka tillgängligheten inom sjukvården måste operationssalar användas i större utsträckning för att minska köerna. Västra Götalandsregionen ska öka operationskapaciteten och nyttjandegraden. En annan åtgärd för att korta väntetider är höglödesverksamheter för planerad vård. Regionen behöver identifiera fler vårdområden där höglödesverksamheter kan införas i egen regi för att öka produktiviteten och tillgängligheten. Utökade uppdrag ska ges till de förvaltningar som uppvisar särskilt hög produktivitet inom ett specifikt vårdområde.

För att korta köerna behöver regionen utveckla arbetet med dagkirurgi så att fler ingrepp kan göras utan behov av slutenvårdsplatser. Här har Högsbo närsjukhus en nyckelroll genom att skapa högproduktiva flöden, och genom att omhänderta patienter från hela regionen för att korta köerna.

Det finns goda exempel där produktiviteten har ökat samtidigt som man skapat en långsiktigt hållbar arbetsmiljö, dessa exempel ska spridas inom och mellan Västra Götalandsregionen utförare i egen regi. En förutsättning är att arbeta vidare med bättre schemaläggning, använda rätt kompetens och samarbeta över förvaltningsgränserna. Västra Götalandsregionen ska fasa ut lågvärdevård och arbeta med kloka kliniska val i enlighet med Socialstyrelsens och Svenska Läkaresällskapets riktlinjer och rekommendationer. Regionen behöver stärka arbetet med dagvårdsplatser för att på ett snabbare och effektivare sätt ge behandling och minska behovet av slutenvård.

3.1.2.2 Fokusområde: Ta ett helregionalt ansvar för dem som väntat längst på operation

Västra Götalandsregionen behöver ta ett samlat grepp om arbetet med att säkerställa att ge vård till de som väntat längst. Därför får vårdgarantiservice i uppdrag att kontakta de som väntat allra längst på operation i syfte att säkerställa att de får den vård de har behov av. Ytterligare behöver ersättningssystemet anpassas för att kunna omhänderta de patienter som har väntat längst.

3.1.2.3 Fokusområde: Regiongemensam strategi för produktionsstyrning för att utveckla en gemensam kö

Västra Götalandsregionen ska gemensamt ansvara för att invånarna får vård snabbare genom en gemensam kö. Genom att använda regionens hela kapacitet kan tillgängligheten öka och köerna kortas. Vårdgarantiservice har det övergripande ansvaret för att upprätta en gemensam kö. Samtidigt är en nära samverkan mellan sjukhusen, samt en god och långsiktig planering av vård, en förutsättning för att lyckas med detta arbete.

3.1.2.4 Skapa långsiktigt hållbara ekonomiska förutsättningar för sjukvårdens utförare i egen regi

Sjukvården behöver långsiktigt hållbara ekonomiska förutsättningar för kunna ge den vård som regionens invånare är i behov av. För att regionen ska kunna korta köerna och öka tillgängligheten måste styrningen genom ekonomiska principer och ersättningsmodeller utvecklas. Det behövs en djupare analys av resursfördelningen inom hälso- och sjukvården. En del i arbetet är att fortsatt utveckla sjukhusens ersättningsmodell för att bättre styra mot de tillgänglighetsmål som finns, samtidigt som de behov som finns för andra patientgrupper beaktas. En sådan modell ska även beakta fördelning av resurser till den specialiserade vården och ta hänsyn till förändrade vårdbehov, demografi, prispförändringar, ambitionshöjningar samt eventuella effektiviseringskrav. Uppdrag ges för att undersöka hur incitament kan skapas för att öka produktiviteten och stärka vårdproduktionen. En åtgärd som ska genomföras är att överproduktion i egen regi ska kompenseras på samma sätt som de förlorar ersättning vid underproduktion, det ger sjukhusen ekonomiskt incitament för att producera mer vård.

Regionen ska ha ett gemensam produktions- och ekonomisystem, för att bland annat skapa ändamålsenliga förutsättningar för analys och uppföljning. Det här möjliggör även förutsättningar för gemensamt lärande.

3.1.2.5 Fokusområde: Öka antalet disponibla vårdplatser för att nå målet med högst 90 procent belägningsgrad

Västra Götalandsregionen ska ta fram en handlingsplan för att öka antal disponibla vårdplatser, för att inte överstiga 90 procent belägningsgrad. Samtidigt ska Västra Götalandsregionen ge rätt ekonomiska förutsättningar till verksamheterna och arbeta med att rekrytera fler medarbetare. Västra Götalandsregionen ska aktivt arbeta för att minimera överbeläggningar och placering av patienter på andra avdelningar. Västra Götalandsregionen behöver samverka med kommunerna för att omhänderta utskrivningsklara patienter.

3.1.3 Mål: Invånarnas psykiska hälsa ska förbättras och den psykiatriska vården ska stärkas

Vårt samhälle har en ökad upplevd psykisk ohälsa och ett ökande söktryck till specialistpsykiatri. I Västra Götalandsregionen finns flera strategier som pekar ut riktningen för arbetet med psykisk hälsa men den nödvändiga strukturella förändringen har försvårats av parallella strukturer, rekryteringsproblem och olösta gränsdragningar mellan kommuner och regionen.

Västra Götalandsregionen måste fortsatt stärka arbetet med att korta köerna till psykiatri. Den som lider av psykisk ohälsa eller av psykisk sjukdom ska få hjälp och stöd utan långa väntetider. Med förebyggande insatser och ökad kunskap att identifiera och bemöta psykisk ohälsa i första linjen kan specialistsjukvården avlastas på lång sikt, med kortare köer och bättre psykisk hälsa som ett resultat. Det måste finnas en bred och jämn kompetens inom hela första linjen för att ta hand om den ökade psykiska ohälsan. Västra Götalandsregionen ska utöka arbetet med tidiga insatser och intensifiera det hälsofrämjande arbetet.

För att samordna arbetet som syftar till att öka den självupplevda psykiska hälsan hos invånarna i Västra Götaland måste regionen arbeta med förändringsarbete och samarbeta med fler aktörer. Västra Götalandsregionen ska genomföra den nödvändiga strukturella förändringen som länge har försvårats av gamla strukturer, kompetensförsörjning och gränsdragningar mellan kommuner och Västra Götalandsregionen.

Västra Götalandsregionen bedriver högspecialiserad vård inom områdena könsdysfori och könskorrigering. Det är viktigt att dessa patienter får den utredning och vård de behöver inom rimlig tid.

Inom det här målet ska följande fokusområden prioriteras:

1. Västra Götalandsregionen ska stärka barns psykiska hälsa genom att förebygga psykisk ohälsa och ge tidigare insatser vid tecken på behov av stöd och vård.
2. Tillgängligheten till psykiatrisk vård ska öka genom att den psykiatriska vården stärks och förutsättningarna för samverkan mellan olika aktörer förbättras.

3.1.3.1 Fokusområde: Västra Götalandsregionen ska stärka barns psykiska hälsa genom att förebygga psykisk ohälsa och ge tidigare insatser vid tecken på behov av stöd och vård.

I hela landet ökar antalet barn och unga som blir aktuella för en utredning om neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. Till följd av detta har köerna i de flesta regioner ökat. Västra Götalandsregionen har tillskjutit resurser för att möta den stora efterfrågan och trots ett flerdubblat antal inkomna remisser har regionen klarat att förbättra tillgängligheten de senaste åren.

Genom tillskapandet av ”En väg in”, den gemensamma ingången för remisser och triagering av barn och unga med psykisk ohälsa, har Västra Götalandsregionen skapat en geografisk jämlikhet. På så sätt kan barn och unga få den vård de har rätt till, av medarbetare som har kunskap på rätt vårdnivå. Den regionala utredningsenheten ser till att även i utredningsfasen för barn och unga med neuropsykiatrisk frågeställning ges vården jämlikt över regionen.

Första linjen i primärvården har ett stort ansvar att fånga upp och arbeta förebyggande med psykisk ohälsa. Lågtröskelverksamheten ”Ungas psykiska hälsa” ska ta över ansvaret för en del av den vård som idag finns inom barn och ungdomspsykiatri. För att fler barn och unga ska kunna ta del av denna uppskattade verksamhet ska det erbjudas geografiskt jämlikt. Ersättningsmodellen ska ses över för att främja långsiktigt ansvar snarare än korta kontakter. Barn med erfarenhet av migration har ofta särskilda behov i sina kontakter med vården och ska bemötas med den särskilda kompetens som dessa behov kräver.

En tydligare ansvarsfördelning och tydligare former för samverkan med kommunala verksamheter, exempelvis elevhälsan, ska tas fram i syfte att nå ett mer jämlikt och sömlöst omhändertagande av barn och unga. På så sätt kan tidiga insatser garanteras och behov av specialistpsykiatrisk vård i nästa skede kan i många fall undvikas.

Tidigare insatser behövs för att förebygga psykisk ohälsa och undvika att barn och unga utvecklar svårare tillstånd till följd av att man inte fått rätt stöd. Vården ska erbjuda bättre stöd till barn och anhöriga och bli bättre på att identifiera behov av insatser i lägre åldrar. Arbetet med småbarnsteam har visat positiva resultat och dessa arbetssätt ska utökas och byggas ut i samverkan.

För att öka kraften i det hälsofrämjande arbetet inom psykisk hälsa ska innehåll och ramar för samverkan med kommunerna tydliggöras i enlighet med den nya socialtjänstlagen. Samverkan är avgörande för att nå de grupper som mest behöver dessa insatser och därför ska även formerna för Idéburet Offentligt Partnerskap (IOP) tillsammans med kommunerna ses över, för att i högre utsträckning kunna användas.

Det offentliga har ett särskilt ansvar att säkerställa att barn och unga som finns i samhällets vård får det stöd de behöver, här behövs riktade insatser för att nå dem som exempelvis bor på Statens institutionsstyrelsens ungdomshem och Hem för vård eller boende. Behovet av dessa insatser ökar i och med den nationella politiken som förs. Då detta är något regionen inte kan påverka ska Västra Götalandsregionen följa utvecklingen och ta initiativ för att kunna möta upp behov.

3.1.3.2 Fokusområde: Tillgängligheten till psykiatrisk vård ska öka genom att den psykiatriska vården stärks och förutsättningar för samverkan mellan olika aktörer förbättras.

Den psykisk ohälsan ökar och det ställer stora krav på den vård Västra Götalandsregionen erbjuder våra invånare. Tillgängligheten ska öka för att vården ska ges i tid, men omhändertagandet behöver också bli mer samordnat för att minska dubbelarbetet och för att vården ska ges på rätt vårdnivå. Vården som ges ska vara baserad på evidens och hålla lika hög kvalitet oavsett var i regionen du bor.

Väntetiderna till vård ska kortas, vården ska ges efter behov och vårdplatserna ska bli fler för att kunna garantera slutenvård till alla som är i behov av den. Samtidigt som tillgängligheten behöver öka generellt är det viktigt att understryka att vård ska ges efter behov. Resurser ska därför prioriteras till de patienter som har störst behov; komplex problematik, kroniskt psykiatriskt tillstånd och behov av insatser från flera huvudmän.

För att förbättra vården för personer med ätstörningar ska väntetiderna kortas och vårdkvaliteten höjas. Målet är att de som behöver stöd och vård ska få det snabbt, för att undvika att deras tillstånd förvärras.

Beroendevården är eftersatt och därför ska Västra Götalandsregionen ytterligare öka och stärka beroendevården för en jämlik tillgång till verksamheten bland invånarna. Beroendevården är den verksamhet som kräver absolut lägst trösklar för att ta emot vård och det arbetet bör göras tillsammans med civilsamhället.

Samsjuklighetsutredningen pekar ut tydliga riktningar kring hur arbetet kan utvecklas inom detta område. Västra Götalandsregionen ska gå före och förbereda sig för att ta emot uppdrag som växlas över till regionens regi.

Kvinnor med beroendeproblematik är en extra utsatt grupp som riskerar att utsättas för fysiskt och sexuellt våld. Kvinnors vård inom detta område måste därför särskilt beaktas och utformas efter gruppens behov. Traumabehandlingar måste erbjudas till fler.

Vårdens medarbetare måste ha kunskap att ställa frågor om våld i nära relationer och omhänderta svaret. För att kunna ställa frågor ska det vid behov finnas tillgång till tolk och Västra Götalandsregionen ska säkerställa att tillgången till tolk inte minskar. Västra Götalandsregionen bör se över hur digitala hjälpmedel för att tolka med bildstöd kan utvecklas på Västra Götalandsregionens verksamheter.

Efter sexuella övergrepp ska den utsatta vara trygg och mötas av kompetens kring identifiering, utredning och framför allt behandling. Vård som både är akut och långsiktig bör finnas på alla nivåer i sjukvården, från primärvård till specialistvård, för stöd och bearbetning. I Västra Götalandsregionen är det fortsatt stort behov av stöd till kvinno- och tjejjourer.

3.1.4 Mål: Invånarna ska få en god vård på rätt vårdnivå

Primärvårdens roll är central för omställningen mot en nära vård. Den vård som invånarna behöver ofta ska finnas nära och vara lätt att nå. Primärvården utgör basen i den nära vården och Västra Götalandsregionen ska fortsätta att satsa på att utöka tillgängligheten och mobila team i hela regionen. Nära vård innebär också utveckling av nya arbetssätt med stöd av digital teknik, uppbyggnad av närsjukhus och förstärkning av mobil vård. Den mobila vården behöver samordnas och på övergripande plan likriktas för en jämlik vård. Regionens vårdcentraler ska erbjuda drop-in-tider i sin verksamhet för att patienter lätt ska få tid på sin vårdcentral. Detta i syfte att öka tillgängligheten till primärvården och även styra vård till rätt vårdnivå.

Samarbetet med kommunal primärvård, elevhälsa, socialtjänst och Västra Götalandsregionen måste fortsätta utvecklas. Vårdcentralerna har ett ansvar gentemot kommunerna samt att följa närvårdsplaner för att ge invånarna en god och kvalitativ vård.

Västra Götalandsregionen ska fortsätta arbetet med att föra över specialiserad vård från sjukhus till primärvård. I arbetet med att stärka primärvårdens roll behöver utflyttningen av vård från specialistvård till primärvård ske på ett strukturerat och ordnat sätt, där definitioner och finansiering tydliggörs.

För att hjälpa invånarna på rätt vårdnivå ska tillgängligheten till 1177 öka på telefon. Det här innebär att hälso- och sjukvården kan bli mer tillgänglig, säker och användarvänlig. 1177 ska kombinera digitala tjänster med personlig rådgivning och kan hjälpa invånarna till rätt vårdnivå.

Barn och unga har specifika behov och förutsättningar som måste beaktas inom hälso- och sjukvården. Västra Götalandsregionen ska fortsatt utveckla samverkan med elevhälsan för att kunna ge barn en god vård. Västra Götalandsregionen

måste kunna erbjuda en sammanhållen vård för barn och unga. Idag är vården fragmentiserad och det läggs ett stort ansvar på vårdnadshavare att koordinera och hålla samman vården. Det behövs ett ökat fokus på hälsofrämjande och förebyggande insatser för målgruppen barn och unga, samt organisering av vårdens insatser stegvis utifrån behov.

Inom det här målet ska följande fokusområden prioriteras:

1. Primärvården ska vara lätt att nå och ha ett helhetsansvar för patienten
2. Erbjud alla patienter en fast vårdkontakt och stärka arbetet med att erbjuda fast läkarkontakt till patienter med störst behov
3. Primärvården ska utvecklas i syfte att driva på omställningen till en nära vård, minskad administration och skapa en mer jämlik tillgång till vård
4. Fortsatt satsa på mobila enheter för att utveckla arbetet med nära vård
5. Digitala vårdtjänster ska främjas som en del av vårdkedjan för att öka tillgängligheten och stärka patientens inflytande över sin vårdssituation
6. Öka tillgängligheten till 1177 på telefon

3.1.4.1 Fokusområde: Primärvården ska vara lätt att nå och ha ett helhetsansvar för patienten

Primärvården är basen i vården och ska samspela med den specialiserade vården och den kommunala omsorgen. Genom att fler får vård på sin vårdcentral kan kontinuiteten i vården öka samtidigt som belastningen på övrig sjukvård minskar, på så sätt kan sjukvårdssystemet fungera mer effektivt. Primärvården är därför en viktig del i att öka tillgängligheten och korta köerna.

Regionen behöver utreda hur digitala hälsorum kan införas i de delar av regionen med störst behov. Västra Götalandsregionen behöver särskilt ta hänsyn till att öka tillgängligheten på landsbygden.

En viktig del i att ställa om till nära vård är att se över hur öppettider på vårdcentraler och jourmottagningar, samt jourmottagningarnas placering, bättre kan anpassas efter invånarnas behov. Primärvården måste bli patientens första kontakt med vården – dygnet runt. En analys behövs kring vilken vård som kan föras över till primärvården för att säkerställa att primärvården tar ett större ansvar för den samlade hälso- och sjukvården.

3.1.4.2 Fokusområde: Erbjud alla patienter en fast vårdkontakt och stärka arbetet med att erbjuda fast läkarkontakt till patienter med störst behov

En helt central kvalitetsaspekt handlar om vårdens kontinuitet. Forskning visar att en ökad kontinuitet i primärvården kan bidra till högre kvalitet, effektivitet och ökad nöjdhet hos patienterna. För att få en kontinuitet i vården är det viktigt att erbjuda en fast vårdkontakt. Samtidigt har Socialstyrelsen fastställt ett nationellt riktvärde för fast läkarkontakt. Regionen behöver ta steg för att långsiktigt nå riktvärdet för 1100 patienter per läkare. Fast läkarkontakt och fast vårdkontakt bidrar till en ökad patientsäkerhet och ska särskilt prioriteras för patienter med kroniska sjukdomar och samsjuklighet.

För att öka patienternas kännedom om och tillgång till vården ska den fasta läkar-kontakten kommuniceras av vårdcentralen skriftligen via brev eller digitalt via 1177.

3.1.4.3 Fokusområde: Primärvården ska utvecklas i syfte att driva på omställningen till en nära vård, minskad administration och skapa en mer jämlik tillgång till vård

Krav- och kvalitetsboken ska revideras i syfte att driva på omställningen till en nära vård, minskad administration och skapa en mer jämlik tillgång till vård. Utbildningsenheten ska utvecklas och ersättningssystemen riktas så att det skapas förutsättningar för fler ST-A läkare inom sjukvården. Ersättningsmodellen för vårdval rehab behöver utvecklas för att säkerställa att vård ges efter behov samtidigt som kostnadsutvecklingen ska kontrolleras. Vårdval vårdcentral har en högre ersättning per invånare jämfört med motsvarande vårdval i andra regioner. Ersättningsmodellen inom vårdvalen behöver ses över för ett bättre resursutnyttjande.

Ett annat område där vårdvalen inom Västra Götaland sticker ut är den momskompensation som utgår till privata vårdgivare. Konkurrensneutraliteten måste säkras på detta område. Momskompensationen inom vårdvalen ska därför sänkas från 1 januari 2026 för att motsvara nivån hos egenregion. Genom en revidering och förenkling av krav- och kvalitetsboken kan Västra Götalandsregionen bättre styra mot en mer jämlik vård.

Satsningen på att öka kontinuiteten inom primärvården genom framtagandet av en ny ersättningskomponent baserat på kontinuitet fortsätter och utvecklas. Denna förändring ska innebära mindre administration och stimulera arbetet mot att våra patienter får träffa samma vårdpersonal när de söker vård i primärvården. En del av medlen från ersättningen för fast läkarkontakt ska användas för att finansiera fler ST-tjänster i allmänmedicin.

3.1.4.4 Fokusområde: Fortsatt satsa på mobila enheter och mobila arbetssätt för att utveckla arbetet med nära vård

Mobil närvård möjliggör för patienter med komplexa vårdbehov att få vård i det egna hemmet i stället för, eller som komplement till, vård på vårdcentral eller på sjukhus. Vården blir mer tillgänglig och anpassad efter patienten. Arbetet med mobila resurser är en viktig del i att öka kvaliteten i vården. Västra Götalandsregionen behöver se över viss specialiserad vård som ska överföras från sjukhus till primärvård genom till exempel mobila team. Regionen behöver följa strategiska hälso- och sjukvårdsnämndens beslut om modell för mobilt vårdutbud för att kunna bygga ut verksamheten.

3.1.4.5 Fokusområde: Digitala vårdtjänster ska främjas som en del av vårdkedjan för att öka tillgängligheten och stärka patientens inflytande över sin vårdsituation

Användarvänliga digitala vårdtjänster ska utvecklas och användas för patienters bästa. Med de demografiska utmaningar som finns inom Västra Götalandsregionen blir digitalisering en förutsättning för att lösa utmaningarna inom hälso- och sjukvården. Då kompetensförsörjningsproblemen inte ser ut att lättas kommer det att behövas fler digitala verktyg för att minska tiden som läggs på administration och

mer tid användas till patientnära arbete. Fokus behöver vara på digitala tjänster som möjliggör mer vård utan ökad resursåtgång, därför är det avgörande att de digitala verktygen ska arbeta i invånarnas och medarbetarnas tjänst och inte tvärtom. Alla digitala verktyg ska utvecklas i nära samverkan med de som ska använda dem. Även barn och unga ska kunna använda de digitala tjänster som erbjuds till våra invånare, därför ska de vara anpassade därefter.

Regionen ska fortsatt utveckla arbetssätt i likhet med digital ortopedkonsult, samt att utveckla fler områden som ska ingå i arbetet med egenmonitorering. Genom egenmonitorering kan patientens egenmakt och därmed inflytande över sin vårdssituation öka, samtidigt som det frigör resurser som kan användas till att stärka fler vårdområden.

Den digitala utvecklingen av vården ska stärka vårdkedjan och öka möjligheten till kontinuitet och trygghet för invånarna. Så är inte fallet med de digitala tjänster som driver en ökad efterfrågan till priset av mindre kvalitet och kontinuitet, som främst förekommer i form av digitala utomlänskontakter, också kallade nätläkare. Istället för att invånarna ska hänvisas till dessa ska Västra Götalandsregionen erbjuda invånarna en mer tillgänglig nära vård som använder digitala verktyg för att stärka vårdkedjan och använda resurserna till de som är i störst behov av dem.

Genom digitala verktyg kan patientens makt och kunskap öka. Den patientdata som samlas in och används för att förbättra vården ska ägas av patienten själv och det ska vara tydligt hur den används. Den egna patientdatan ska vara lätt att nå, bland annat genom att alla invånare i Västra Götalandsregionen ska kunna nå hela sin journal på 1177 på nätet.

Västra Götalandsregionen ska vara i framkant gällande artificiell intelligens (AI) och ett arbete att ta fram en handlingsplan för AI, för att ta nästa steg i utvecklingen av hälso- och sjukvården, bör ske.

3.1.4.6 Fokusområde: Öka tillgängligheten till 1177 på telefon

1177 på telefon är en viktig ingång för invånare som söker sjukvårdsrådgivning inom hälso- och sjukvården. Genom att erbjuda professionell medicinsk rådgivning via telefon dygnet runt avlastar 1177 på telefon akutmottagningar och vårdcentraler, samtidigt som invånarna får snabb hjälp och vägledning till rätt vårdnivå. Det är av stor vikt att undvika långa väntetider, det här kan skapa frustration och i vissa fall leder till att människor söker akutvård i onödan. För att möta det ökade behovet av sjukvårdsrådgivning och stärka tillgängligheten behöver 1177 på telefon stärkas. Västra Götalandsregionen ska även tillse att 1177 direkt blir tillgänglig för våra invånare, för att snabbare få triagering och råd vid lättare åkommor och besvär.

Vidare behöver 1177 på telefon tydligare knytas till övrig vård som finansieras av regionen för att kunna bli en del av vårdkedjan. Samskapande av patientdata, tillgång till tidsbokning och gemensam triagering är förbättringsområden för en mer sömlös vård och för att undvika dubbelarbete.

3.1.5 Mål: Folkhälsan ska förbättras för invånarna genom mer hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande arbete i bred samverkan

Utbildningsnivå, inkomst, bostadsort och arbete är faktorer som påverkar vilka förutsättningar våra invånare har att leva hälsosamma liv. Ojämlig hälsa är inte bara negativt för individers hälsa utan påverkar hela samhället. Ojämlighet inom hälsa skiljer sig mellan städer och landsbygder men också inom städer. Detta måste beaktas i alla våra åtgärder för att kunna överbygga denna hälsoklyfta. Ojämligheten i befolkningen på grund av socioekonomiska förhållanden och ungas och äldres psykiska hälsa ska minska genom ökat fokus på det förebyggande arbetet och samarbete med olika aktörer.

Genom aktiva insatser i folkhälsa och sjukdomsförebyggande arbete kan fler invånare i Västra Götalandsregionen få leva en större del av sina liv med en god hälsa. Det innebär ett friare och friskare liv för individen, men även en vinst för samhällsekonomin då färre behöver vård och resurserna kan användas bättre.

En stor del av vårt folkhälsoarbete utgår från våra delregionala nämnder. Tillsammans med kommuner och civilsamhälle arbetar de för att sätta in folkhälsoinsatser efter lokala behov och för att kunna ge invånarna bättre förutsättningar att leva ett hälsosamt liv. Extra fokus ska läggas på socioekonomiskt utsatta områden, där särskilt utformade insatser behövs för att överbrygga de växande hälsoklyftorna som påverkar våra invånares möjligheter till att utforma sina liv på lika villkor. Ett exempel på detta är Angereds Närsjukhus särskilda uppdrag för folkhälsa samt uppsökande och förebyggande arbete som ska fortsätta utvecklas.

Tillsammans med kommunerna ska Västra Götalandsregionen erbjuda invånarna möjligheten att förebygga ohälsa. Det kan handla om exempelvis kunskapshöjande insatser, sociala kontaktpunkter eller tillgång till egenvård och egenrehabilitering. När det offentliga samverkar för invånarnas bästa kan nya vinster uppstå.

Inom det här målet ska följande fokusområden prioriteras:

1. I nära samverkan med kommun och civilsamhälle ska invånarnas förutsättningar till att leva ett hälsosamt liv och förebygga ohälsa förbättras
2. Vaccinationsgraden ska öka och fler ska erbjudas screening och hälsosamtal utifrån behov och prioritering
3. Familjecentralernas förutsättningar ska förbättras och de av Västra Götalandsregionen finansierade verksamheterna ska vara samlokaliserade
4. Arbetet med utökade hembesök till de barn och familjer som är mest utsatta ska stärkas

3.1.5.1 Fokusområde: I nära samverkan med kommun och civilsamhälle ska invånarnas förutsättningar till att leva ett hälsosamt liv och förebygga ohälsa förbättras

Västra Götalands samverkan med kommunerna är en helt avgörande förutsättning för att kunna lyckas med folkhälsoarbetet och minska påverkningbara hälsoklyftor. Genom att samordna insatser inom vård, skola, socialtjänst och civilsamhälle skapas bättre förutsättningar för att nå de grupper som löper störst risk för ohälsa. Särskilt viktigt är att fokusera på tidiga insatser, exempelvis genom att stärka barn- och

ungdomshälsan, förbättra tillgången till hälsofrämjande insatser i socioekonomiskt utsatta områden och säkerställa en jämlik tillgång till vård och stöd. En tät dialog mellan region och kommun möjliggör dessutom en mer effektiv resursfördelning och bättre anpassade insatser utifrån lokala behov.

I takt med att befolkningen åldras behöver mer resurser fokuseras på att arbeta förebyggande och stärka folkhälsan hos äldre, här ser vi inte minst att det är av vikt att motverka ofrivillig ensamhet.

Samverkan med civilsamhället är oerhört viktig för att de folkhälsoinsatser som görs ska få effekt. Det gäller både utformningen av insatserna och att nå ut med dem. Genom exempelvis den regionala överenskommelsen med det civila samhället och IOP kan man resurssätta och samverka kring dessa frågor. Den samverkan gör att regionen ytterligare kan växla upp arbetet med folkhälsa, dialog och samverkan.

3.1.5.2 Fokusområde: Vaccinationsgraden ska öka och fler ska erbjudas screening och hälsosamtal utifrån behov och prioritering

Vaccinationer, screeningar och hälsosamtal kan effektivt förebygga sjukdom och på sätt skapa värde för den enskilde och resurser kan riktas mer effektivt. Vissa grupper är särskilt förtjänta av dessa insatser och det är viktigt att de riktas utifrån de prioriteringar som enligt forskning och erfarenhet ger mest effekt.

3.1.5.3 Fokusområde: Familjecentralernas förutsättningar ska förbättras och de av Västra Götalandsregionen finansierade verksamheterna ska vara samlokaliserade

I familjecentraler samlas många aktörer som blivande eller nyblivna föräldrar och deras barn kan tänkas behöva, oavsett huvudman. Familjecentralernas unika funktion är särskilt viktig för den familj som behöver stöd och hjälp av flera yrkeskategorier och genom att samla dessa under ett tak blir det lättare att samverka runt familjen. Samlokaliseringen är framförallt viktig i socioekonomiskt utsatta områden. Därför ska Västra Götalandsregionen bidra med sin del och de verksamheter som regionen finansierar ska vara samlokaliserade i familjecentralerna.

3.1.5.4 Fokusområde: Arbetet med utökade hembesök till de barn och familjer som är mest utsatta ska stärkas

Hembesök hos nyblivna föräldrar visar positiva effekter när det kommer till tillitsbyggande med barnavårdscentralens personal. I förlängningen leder det till tryggare föräldrar, större föräldradelaktighet i vården och bättre språkutveckling för barnet. Detta är ett arbete som ska stärkas, främst för de som är i störst behov av insatsen.

3.2 Regional utveckling

Regional utvecklingsstrategi

Det regionala utvecklingsarbetet syftar till att skapa ett hållbart, konkurrenskraftigt och attraktivt Västra Götaland där människor vill leva, arbeta och utvecklas samt där företag vill etablera sig. Detta bidrar till en ekonomisk och hållbar utveckling i länet.

Den regionala utvecklingsstrategin består av ett övergripande mål; "Tillsammans gör vi Västra Götaland till ett föredöme för omställning till ett hållbart och konkurrenskraftigt samhälle", och fyra långsiktiga prioriteringar:

1. Stärka innovationskraften – för ett konkurrenskraftigt näringsliv i framkant
2. Bygga kompetens – för bättre kompetensförsörjning och livslångt lärande
3. Öka inkluderingen – för stärkt tillit och sammanhållning
4. Knyta samman Västra Götaland – för hållbar och förbättrad tillgänglighet

Genomförandet av strategin sker i samverkan med aktörer från offentlig sektor, näringsliv, akademi och civilsamhälle. Västra Götalandsregionens egna förvaltningar och bolag inom det regionala utvecklingsområdet spelar en viktig roll i detta, och potential finns att nyttja det än mer genom att stärka samordningen.

Med start våren 2024 pågår en översyn av den regionala utvecklingsstrategin och den uppdaterade strategin ska beslutas i början av 2026. Inriktningen för översynen är bland annat att strategins mål och långsiktiga prioriteringar behålls, men att kraftsamlingarna utvärderas och ses över. För att inte föregripa den pågående översynsprocessen, föreslås inga större förändringar av mål och fokusområden i budget för 2026 jämfört med föregående år.

3.2.1 Mål: Västra Götalandsregionen ska verka för en minskad miljö- och klimatpåverkan i Västra Götaland

Genom den gröna omställningen skapas förutsättningar för ett gott liv för varje individ på en välmående planet, där fokus ligger på att säkra hälsa, arbeten, en hållbar miljö och social trygghet. Västra Götalandsregionen ska dra nytta av sin storlek och den samlade kompetens som finns i länet. I samverkan med andra aktörer i samhället ska Västra Götalandsregionen utveckla lösningar och visa att ett hållbart välfärdssamhälle är möjligt.

Västra Götalands klimatmål ska nås senast 2030. För att uppnå målet har bland annat en koldioxidbudget beslutats med preciserade mål. Den definierade minskningstakten i koldioxidbudgeten innebär att utsläppen av växthusgaser under den kvarstående perioden kraftfullt måste minska både för de direkta och indirekta utsläppen.

Inom det här målet ska följande fokusområden prioriteras:

1. Stärka den biologiska mångfalden
2. Öka takten i det klimatstrategiska arbetet på kort och lång sikt för att minska utsläppen
3. Kraftsamla för elektrifiering

3.2.1.1 Fokusområde: Stärka den biologiska mångfalden

Västra Götalandsregionen har en unik möjlighet att stärka den biologiska mångfalden. Med ansvar för regional utveckling, naturbruksskolor, Göteborgs botaniska trädgård, Göteborgs naturhistoriska museum och en av huvudmännen till Väst kuststiftelsen, finns en bred kunskap som sträcker sig från forskning till praktiskt genomförande. Denna kunskap ska omhändertas och omvandlas till konkreta åtgärder, så att Västra Götalandsregionen kan ta ytterligare steg för att stärka den biologiska mångfalden.

I slutet av 2024 beslutade miljö- och regionutvecklingsnämnden om ”Plan för regionala utvecklingsinsatser för att främja biologisk mångfald 2025–2030”. Under 2026 ska den nya planen prioriteras, med fler insatser och satsningar för att stärka den biologiska mångfalden.

Under 2026 ska det initieras ett arbete med att skapa en testbädd för naturrestaurering, där näringsliv, akademi och offentliga aktörer samverkar för att stärka insatserna för att säkerställa långsiktig biologisk mångfald. Testbädden ska inkludera både gröna och blå näringar. Västra Götalandsregionen har flera verksamheter som kan bidra till detta arbete, såsom Göteborgs botaniska trädgård och styrelsen för naturbruk.

I budgeten för 2026 avsätts medel för att finansiera uppstarten av ett Centrum för naturrestaurering. Göteborgs botaniska trädgård ska, tillsammans med styrelsen för naturbruk, bygga upp en infrastruktur för artbevarande och naturrestaurering. Med den nya EU-förordningen om naturrestaurering ska Västra Götalandsregionen utveckla arbetet kring fröbanken och proaktivt förbereda Västra Götaland inför genomförandet av den nationella naturrestaureringsplanen. Företag och andra aktörer som arbetar med naturrestaurering behöver tillgång till växtprodukter som får användas i detta syfte. I arbetet med att etablera ett centrum för naturrestaurering behöver även andra parter, såsom näringsliv och forskningsinstitutioner, inkluderas. Det finns synergieffekter mellan testbädd för naturrestaurering och Centrum för naturrestaurering, där båda delarna inte bara kommer vara till nytta för Västra Götaland utan för hela nationen, med tanke på införandet av den nya lagen.

Under 2026 ska arbetet inledas med att ta fram en regional kartbild och ett kunskapsunderlag för grön och blå infrastruktur. Detta innebär att ett detaljerat och specifikt stöd ska utvecklas för de som förvaltar marken, med syfte att bevara och förbättra den gröna och blå infrastrukturen. Perspektiven som ska belysas i kartbilden och underlaget är dricksvattenförsörjning, ekosystemtjänster och biologisk mångfald. Arbetet ska bygga vidare på de insatser som Länsstyrelsen och vissa kommuner redan har påbörjat och bör ske i samverkan med relevanta aktörer.

3.2.1.2 Fokusområde: Öka takten i det klimatstrategiska arbetet på kort och lång sikt för att minska utsläppen

Klimatmålen för Västra Götaland innebär att utsläppen i territoriet ska minska med 80 procent till 2030 jämfört med 1990 års nivå, samt att utsläppen från västsvenskarnas konsumtion ska minska med 30 procent till 2030 jämfört med 2010

års nivå. Under perioden 1990–2022 har utsläppen i länet minskat med 22 procent, vilket innebär att takten behöver ökas ordentligt för att klimatmålen ska nås.

Koldioxidbudgeten för Västra Götaland 2020–2040 är ett verktyg som främjar ett mer strukturerat och effektivt arbete med att minska utsläppen i länet och ska bidra till att Parisavtalets mål uppnås. Mer av de regionala utvecklingsmedlen behöver prioriteras till insatser som tydligt minskar utsläppen i enlighet med koldioxidbudgeten. Miljö- och regionutvecklingsnämnden tilldelas i den här budgeten medel för att kraftigt öka insatser som minskar utsläppen i närtid kopplat till koldioxidbudgeten. Samtidigt är det viktigare att det långsiktiga klimatstrategiska arbetet inte får tappa fart. Åtgärderna kräver samarbete mellan kommuner, företag och invånare för att vara effektiva.

För att öka takten i det klimatstrategiska arbetet på kort sikt spelar samverkansplattformen Klimat 2030 en viktig roll i att samla företag, branschorganisationer, kommuner och kommunalförbund, högskolor, institut och andra organisationer i Västra Götaland. Därför ska Västra Götalandsregionen fortsatt vara en pådrivande aktör inom Klimat 2030 för att bidra till att öka antalet insatser som minskar utsläppen i närtid. Regionen ska tillsammans med övriga parter stärka förutsättningarna för negativa utsläpp. För att nå 2030-målet måste utsläppen inom framför allt industri och transport minska. Rådet för industrins omställning förenar en mängd nyckelaktörer som genom nära samverkan tar ett regionalt ledarskap för klimatomställningen av industrisektorn. Denna samverkan är avgörande för att effektivt koordinera insatser, dela kunskap och resurser, samt säkerställa att alla aktörer arbetar mot samma mål för att uppnå betydande och hållbara resultat.

En viktig del i det fortsatta arbetet med koldioxidbudgeten är forskarrådets årliga rapport med rekommendationer. Under 2024 påbörjades arbetet med att tydligare visa hur Västra Götalandsregionen omhändertar och implementerar rekommendationerna och de åtgärder som forskarrådets rapport presenterar. I det fortsatta arbetet med att omhänderta forskarrådets rapport ska de nämnder, styrelser och utskott som berörs av rapportens innehåll årligen åiterrapportera sina insatser och åtaganden till regionstyrelsen.

För att snabbare och effektivare minska Västra Götalands miljö- och klimatpåverkan krävs en bred samhällsomställning där både privata och offentliga aktörer samverkar. Genom stärkt dialog, mod, uthålligt engagemang och gemensamma satsningar kan takten i omställningen öka. Erfarenheter och goda exempel från omvärlden gällande insatser för minskad klimatpåverkan ska tas tillvara och underlätta klimatsmarta val, vilket ska prioriteras inom fokusområdet. Framför allt är det avgörande att Västra Götalandsregionen skapar forum där fler får möjlighet att delta i skapandet av ett mer hållbart och rättvist samhälle. Fler invånare och perspektiv behöver inkluderas i klimatomställningen.

3.2.1.3 Fokusområde: Kraftsamla för elektrifiering

Ekonomi i Västra Götaland är beroende av att planerade etableringar blir av och utvecklas konkurrenskraftigt, vilket också förutsätter att tillgången till el kraftigt

ökas kommande år. Den västsvenska industrin står för över 40 procent av utsläppen i länet och en ökad elektrifiering anses ha en stor potential i möjliggörandet att nå 2030-målet, därför ska Västra Götalandsregionen fortsatt prioritera att kraftsamla för elektrifiering.

Behovet och efterfrågan av förnybar energi i Västra Götaland kommer inom de närmsta åren att öka drastiskt. För att möjliggöra den utvecklingen, så behöver Västra Götalandsregionen verka för att minska hinder för utvecklingen och bidra till en acceptans i samhället för utbyggnaden av förnybar energi.

Framtida etableringar i Västra Götaland ställer stora krav på elförsörjning. Därför ska Västra Götalandsregionen fortsatt ta det regionala politiska ledarskapet och arbeta aktivt för att säkra elförsörjningen och arbetstillfällena i Västra Götaland, bland annat genom samverkansarenan Accelererad elnätskapacitet i Västra Götaland (ACCEL) och i arbetet som sker med kommunernas elektrifieringsresa.

Energiöverenskommelsen är ett bra exempel där Västra Götalandsregionen tillsammans med kommunerna i regionen arbetar tillsammans för att underlätta en snabb och kraftfull förstärkning av elnätskapacitet samt utbyggnaden av fossilfri elproduktion. I det fortsatta arbetet ska Västra Götalandsregionen tillsammans med kommunerna och industrin föra dialog med staten om hur energibehovet i Västra Götaland ska tillgodoses där fokus är ett smart, flexibelt och robust elnät med mer förnybar energi.

Västra Götalandsregionen ska fortsatt arbeta proaktivt med fokusområdet ”Kraftsamla för elektrifiering” och under 2026 ska miljö- och regionutvecklingsnämnden identifiera områden i Västra Götaland där det finns potential för skapandet av energigemenskaper.

3.2.2 Mål: Stärka innovationskraften – för ett hållbart och konkurrenskraftigt näringsliv i framkant

Stark innovationskraft inom näringslivet är en viktig bas för ekonomin och arbetstillfällena i Västra Götaland. Grunden i arbetet utgörs av en stabil och långsiktig finansiering av innovationsinfrastruktur såsom inkubatorer, science parks och industriella utvecklingscentra samt entreprenörsfrämjande organisationer och verksamheter. Den gröna industriella omställningen från fossilt till förnyelsebart är den stora konkurrensfrågan framöver och för att nå dit krävs en starkt innovationskraft. Det handlar bland annat om att bygga vidare på samarbetet som finns mellan industri, akademi, forskningsinstitut och offentlig sektor. I Västra Götaland ska det vara möjligt att nyttiggöra kunskap och utveckla idéer med potential att bidra till omställningen.

Inom det här målet ska följande fokusområden prioriteras:

1. Kraftsamla för cirkulära affärsmodeller
2. Främja företagsamhet och kapacitet för förnyelse

3.2.2.1 Fokusområde: Kraftsamla för cirkulära affärsmodeller

Innovationer och förnyelse är nödvändigt för att kunna ställa om till cirkulära flöden. Västra Götalandsregionen ska fortsatt verka för cirkulära affärsmodeller där återanvändning, återställning, uppgradering och återvinning står i fokus. Västra Götalandsregionen behöver stötta och underlätta för insatser där fokus läggs på att designa och planera rätt från början för minskad resursanvändning, bibehålla materialets värde över tid och bidra till cirkulära flöden. Målet är att minska användningen av råmaterial, som i sin tur leder till att utarmningen av biologisk mångfald och klimatpåverkande utsläpp minskar. Särskilda prioriteringar under kraftsamling för cirkulära affärsmodeller ska under 2026 vara flödena av plast och textil.

Från 1 januari 2025 gäller krav på utsortering och separat insamling av textilavfall från hushåll och verksamheter. Kommunerna ska ansvara för att samla in textilavfall och informationsinsatser kopplat till de nya kraven. Västra Götalandsregionen och kommunerna behöver ta ett samlat grepp kring den nya lagstiftningen och ta vara på den kompetens och erfarenhet som finns.

Västra Götalandsregionen ska därför under 2026 rikta en satsning för att skala upp försorteringen av textil. I den här satsningen är det viktigt att inkludera Science Park Borås, kommunerna och Wargön Innovation. Den här satsningen ska även möjliggöra att fler företag i Västra Götaland får chansen att testa nya affärsmodeller i samverkan med pilotanläggningen.

Västra Götalandsregionen ska ha en test- och demonstrationsinfrastruktur med internationell spets som görs tillgänglig och relevant. Möjligheterna till test och demonstration är avgörande för att finna nya lösningar som bland annat kan bidra till minskad klimatpåverkan. Västra Götalandsregionen ska främja demonstrationsplattformar där akademi och forskning kopplas samman med näringsliv och framväxande aktörer.

Forskarrådets rapport om "Industrin i fokus" belyser vikten av att satsa på cirkulära och resurseffektiva materialflöden och att tillgänglig biomassa är begränsad och efterfrågan beräknas öka kommande åren. De restflöden som finns bör nyttjas i så stor utsträckning som möjligt för att undvika nya resursuttag. Utifrån behovet att skapa en samlad bild över hur biomassan bäst bör användas i Västra Götaland ska det under 2026 tas fram en analys som kan användas inom de sammanhang som Västra Götalandsregionen är aktiv gällande biomassa.

För att minska utsläppen och utveckla cirkulära flöden är fortsatta satsningar på biogas viktigt. Västra Götalandsregionen ska medverka till att stimulera fler användare av biogas och bidra till bättre alternativ till fossilgas. Västra Götalandsregionen är en partner för utveckling av vätgas och ska fortsätta att bidra till innovationskraften inom området. Med nya innovationer och fler testbäddar kommer vätgasen att bli en viktig del i omställningen av transportsektorn och industrin.

3.2.2.2 Fokusområde: Främja företagsamhet och kapacitet för förnyelse

De globalt verksamma företagen, lärosätena, starka forskningsmiljöerna och strukturerna för entreprenörskap och innovation gör Västra Götaland till en ledande region inom forskning och utveckling. Västra Götalandsregionen ska ta vara på framtidstron och engagemanget bland Västsveriges näringsliv.

Nya innovationer föds när olika idéer och erfarenheter kombineras för att forma nya lösningar på gamla problem. Därför ska Västra Götalandsregionen stärka arbetet för att nå grupper som idag saknar representation bland entreprenörer och innovatörer. Jämställdhetsperspektivet ska prägla alla stödjande verksamheter som Västra Götalandsregionen med- eller helfinansierar. Som ett komplement till den industriella innovation som utgör basen för en hållbar omställning finns även ett behov av ökad satsning på kulturella och kreativa branscher för att tillföra nya perspektiv.

Socialt företagande är en viktig resurs i att möta flera samhällsutmaningar. Den gemensamma drivkraften är att skapa innovativa lösningar på samhällsutmaningar. De sociala företagen är en viktig del av en inkluderande arbetsmarknad och kännetecknas av att deras affärsmässiga verksamhet är ett medel för att uppnå ett eller flera samhällsnyttiga mål.

Samarbetet mellan det offentliga, arbetsmarknadens parter och den sociala ekonomin bör utvecklas ytterligare för en hållbar och inkluderande arbetsmarknad. Västra Götalandsregionens avsatta medel för sociala investeringar ska användas till värdeskapande insatser som bidrar till social inkludering och inträde på arbetsmarknaden. Ungas och utrikes födda kvinnors tidiga inträde på arbetsmarknaden är av avgörande betydelse för att klara arbetskraftsbehovet.

Västra Götalandsregionen har en avgörande roll i att tillvarata den drivkraft och de lösningar som det sociala företagandet tillför. Stödet till nyföretagande ska också spegla de sociala utmaningarna för att nå en hållbar tillväxt. Den sociala ekonomin och dess aktörer ska tydliggöras i Västra Götalandsregionens strategiska utvecklingsarbete och i genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin.

Samtidigt som det råder brist på arbetskraft växer nya och innovativa företag fram med inriktning mot framtidens tekniker, produkter och tjänster. Stödet till företagande och entreprenörskap inom de framväxande och hållbara branscherna måste fortsatt stimuleras. Utvecklingen inom life science i Västra Götaland är av central och strategisk betydelse och ska fortsätta stödjas. Styrkeområdet hälsa och life science är prioriterat både utifrån ett hälso- och sjukvårdsperspektiv och ett regionalt utvecklingsperspektiv.

Västra Götalands Science Parks och inkubatorer är viktiga noder för innovation, entreprenörskap och utveckling av framtidens jobb och branscher. Samarbetet mellan det offentliga, näringslivet och akademien i unika utvecklingsmiljöer är en nyckel till framgång och skapandet av nya hållbara jobb och ett konkurrenskraftigt Västra Götaland.

Satsningar på livsmedel och gröna näringar är viktigt kommande år, då det stärker både den regionala utvecklingen och resiliensen. Branschen står inför en mängd utmaningar kopplade till den gröna omställningen. Det kan handla om allt från att anpassa sig till ett förändrat klimat till att följa nya EU-direktiv. Västra Götalandsregionens roll är att under kommande år genom ökade verksamhetsbidrag eller projekt bidra till ökad lönsamhet, förse sektorn med välutbildad kompetens, förbättrade odlingsmetoder, stärka innovationsklimatet och stimulera företagsamhet och nya affärsmöjligheter. Det kan även handla om att utveckla de kunskapsmiljöer och starka företagsnätverk som finns inom Västra Götaland.

Samtidigt behöver det tas ett samlat grepp kring utvecklingen av de blå näringarna i Västra Götaland. Västra Götalandsregionen ska arbeta mer fokuserat på den blå näringen, som omfattar havsrelaterade verksamheter inom energi, livsmedel och transport. Västra Götaland har en lång kustlinje och starka maritima näringar, vilket ger stora möjligheter att utveckla hållbara lösningar för framtiden. Här kan Västra Götalandsregionen ta en samlande roll kring arbetet med blå näringar. Genom att stärka den blå näringen kan Västra Götaland skapa nya jobb, öka konkurrenskraften och bidra till en mer hållbar ekonomi med havet som en central resurs.

3.2.3 Mål: Bygga kompetens för bättre kompetensförsörjning och livslångt lärande

Västra Götaland är ett Sverige i miniatyr där Västra Götalandsregionen ska verka för att skapa goda förutsättningar att leva i såväl stad som landsbygd. För att skapa goda förutsättningar för det goda livet i Västra Götaland krävs en stark kompetensförsörjning som möter framtidens jobb. För att lyckas med detta krävs en kontinuerlig tillgång till välutbildad och kvalificerad arbetskraft, samt en förbättrad matchning på arbetsmarknaden. Det är också viktigt att säkerställa att fler fullföljer sina studier, vilket är en naturlig del av att bygga en stark och hållbar arbetsmarknad. Genom att fokusera på dessa områden kan Västra Götalandsregionen skapa en dynamisk och inkluderande arbetsmarknad som gynnar både individer och företag.

Inom det här målet ska följande fokusområden prioriteras:

1. Förbättra matchningen på arbetsmarknaden
2. Kraftsamla för fullföljda studier

3.2.3.1 Fokusområde: Förbättra matchningen på arbetsmarknaden

Västra Götaland står inför en omställning i ökade krav på hållbarhet och ett tekniksifte där arbetsmarknadens kompetensbehov ständigt förändras. Västra Götaland konfronteras även med kompetensbrist inom nästan alla branscher, där störst brist förväntas inom industri samt vård och omsorg. Västra Götalandsregionen ska fortsätta göra särskilda satsningar för att stötta den gröna omställningen, förbättra matchningen med fokus på att kompetensförsörja bristyrken, samt kopplat till hälso- och sjukvårdens övergång till nära vård med hjälp av digitalisering

Långtidsarbetslösheten är en stor utmaning som kräver att Västra Götalandsregionen tillsammans med fler aktörer får in fler av de som står utanför arbetsmarknaden i studier eller arbete. Västra Götalandsregionen ska stärka det strategiska

kompetensförsörjningsarbetet i samverkan med Arbetsförmedlingen, kommuner, utbildningsanordnare, arbetsgivare och arbetstagarorganisationer.

Västra Götalandsregionen ska ta vara på det utökade regionala uppdraget om kompetensförsörjning för att på ett tydligare sätt möta kompetensbehov på kort och lång sikt. Det behövs ett systematiskt arbete för en förbättrad matchning på arbetsmarknaden för att möjliggöra att allas kompetens tas tillvara. Fokus ska vara på att synliggöra och förbättra utbudet av utbildningar, fortbildningar och utvecklingsmöjligheter men även på tidiga insatser för barn och unga. Det ställer krav på samarbete med utbildningsväsendet för att bidra till att möta det kompetensbehov som finns inom näringslivet och det offentliga. Samarbeten mellan kommuner, Västra Götalandsregionen och branscherna för att utbilda rätt arbetskraft måste förstärkas.

Genom ett samlat regionalt utvecklingsarbete finns en robust grund att stå på för att möta olika kriser. För att ytterligare skapa en robusthet inom arbetsmarknaden behöver Västra Götalandsregionen fokusera på att stärka fler arbetsmarknadsregioner inom Västra Götaland. På samma sätt som Västra Götalandsregionen behöver vara proaktiv när det gäller olika kriser, så behöver arbetet fortsätta när det gäller att attrahera etableringar och investeringar till Västra Götaland. Det kräver insatser för kompetensförsörjning, utvecklande av kulturella och kreativa branscher, elförsörjning och infrastruktur.

Regionala yrkesvux och yrkesutbildningar ska erbjuda ett brett utbud av utbildningar som motsvarar de behov som finns i de olika delregionerna. Fortsatt fokus på utveckling av dessa ger Västra Götalands invånare fler vägar till arbete och självförsörjning. Campus Dalsland är ett bra exempel på samverkan där ombyggnation av Dalslands sjukhus skett för att skapa ett lärosäte för HögskoleVux.

För att säkra framtidens gröna näringar behövs fler ungdomar i utbildning och bättre möjligheter för vuxna att ställa om. Branschen lider av kompetensbrist, vilket hotar utvecklingen. Västra Götalandsregionen ska därför fokusera på att stärka samverkan med kommunerna och underlätta så att fler kan söka sig till de utbildningar som finns i Västra Götaland inom gröna näringar.

3.2.3.2 Fokusområde: Kraftsamla för fullföljda studier

Barn och unga i Västra Götaland ska ha de bästa förutsättningar för en bra start i livet. Många barn och unga lämnar grundskolan och gymnasiet utan godkända betyg. Forskning visar att de barn och unga som klarar sina studier har en bättre chans att få en god hälsa och ett bättre liv. Insatser inom området måste inledas tidigt i livet och fortsätta under hela uppväxten där de som inte lyckas ska få ytterligare chans att finna vägar till utbildning och arbete. Västra Götalandsregionens arbete med fullföljda studier är fortsatt ett viktigt fokusområde, som sker tillsammans med kommunalförbunden och civilsamhället.

Att fullfölja sina studier möjliggör jobb och fortsatt utbildning. För att ge de bästa förutsättningarna för barnen i Västra Götaland krävs tidiga insatser och ett mer inkluderande samhälle. Västra Götalandsregionen ska fortsätta prioritera

kraftsamlingen fullföljda studier och ska tillsammans med kommunerna, barn- och ungdomspsykiatri och ett flertal aktörer verka för att fler barn och unga når godkända betyg. Goda exempel på effektiva arbetsätt för hälsofrämjande och förebyggande insatser för att främja barn och ungas framtida utveckling och hälsa ska spridas.

Folkhögskolorna i Västra Götaland har en god förmåga att möta nya utmaningar, forma nya utbildningar utifrån samhällets behov och efterfrågan, samt har en viktig roll i utbildningssystemet genom sin särskilda pedagogik och arbetsätt. Särskilt viktig är den allmänna kurs som kan bidra till att fler individer kan fullfölja sina studier på grundskole- eller gymnasienivå. Folkhögskolorna i Västra Götaland ska ha en tydlig roll som utbildningssamordnare för att möta viktiga samhälls- och kompetensförsörjningsutmaningar, samt bidra till att överbygga kompetensglapp. Studieförmen ger ofta nya chanser till studier som senare kan leda till jobb.

De gröna näringarna har en viktig roll i den regionala utvecklingen och omställningen till ett hållbart samhälle där naturbruksutbildningarnas uppdrag och elever är av stor betydelse. Naturbruksutbildningarna ska bidra till landsbygdsutveckling i Västra Götaland och även fungera som ett kompetenscentrum för de gröna näringarna, vilket kan leda till en långsiktig, hållbar livsmedelsförsörjning.

Skolorna ska bidra till att möta näringsens kompetensbehov, stärka företagande och vara ett nav för näringarna i hela Västra Götaland, där samverkan med Sveriges lantbruksuniversitet, företag och andra relevanta privata och offentliga aktörer är en viktig del. Västra Götalandsregionens egna skolor ska utgöra spetsen av naturbruksutbildningar och ska ge en kvalificerad utbildning inom de gröna näringarna.

Naturbruksgymnasierna är ett bra exempel på arbetet med fullföljda studier och har visat goda resultat i att omhänderta elevers engagemang men även att engagera dem.

Västra Götalandsregionen ska även stödja initiativ till delregionala kompetenscentrum för att bland annat kunna erbjuda fler distansutbildningar inom yrkes- högskola, högskola och universitet i samarbete med intresserade kommuner och kommunalförbund.

3.3 Kollektivtrafik, hållbar mobilitet och infrastruktur

Trafikförsörjningsprogram

Enligt kollektivtrafiklagen (2010:1065) ska Västra Götalandsregionen, i rollen som regional kollektivtrafikmyndighet, ta fram ett trafikförsörjningsprogram. Trafikförsörjningsprogrammet är tillsammans med regionfullmäktiges budget det övergripande styrdokumentet för kollektivtrafikens utveckling i länet. Revidering av programmet pågår och ett nytt program för 2026–2029 förväntas beslutas under hösten 2025.

3.3.1 Mål: Knyta samman Västra Götaland med hållbara resor och förbättrad tillgänglighet

Västra Götaland ska knytas samman med fler hållbara resor och förbättrad tillgänglighet som en del av omställningen till ett mer hållbart samhälle. Kollektivtrafiken och infrastrukturen spelar en viktig roll i att öka närheten mellan olika delar av regionen, geografiska grannar och resten av världen.

Kollektivtrafiken är en grundläggande samhällsservice och utgör stommen i det hållbara resandet. De senaste årens positiva resandeutveckling har stagnerat och fokus framåt måste tydligare präglas av att få fler att välja kollektivtrafiken framför bilen. Trafiken ska planeras med resenärens i fokus och möta människors resbehov både i stad och på landsbygd.

Kollektivtrafik möjliggör resor till utbildning, arbete och fritidsaktiviteter, men har även sociala dimensioner. Den främjar möten mellan människor och är viktig för ungas, funktionshindrades och äldres självständighet och delaktighet i samhället. Hög tillgänglighet till kollektivtrafik bidrar till ett mer jämställt samhälle, då fler kvinnor än män är beroende av en fungerande kollektivtrafik, samtidigt som kvinnor i genomsnitt har sämre ekonomi än män. Biljettpriser påverkar också tillgängligheten till kollektivtrafiken, särskilt för de med pressad hushållsekonomi. Därför är minskade klass- och könsklyftor starka argument för att utveckla kollektivtrafiken och erbjuda priser som gör det möjligt för fler att resa kollektivt.

För att minska utsläppen från vägtransporter måste samhället bli mer transport-effektivt. Infrastruktursatsningar ska bidra till ett mer hållbart samhälle och minskade utsläpp. Person- och godstransporter behöver i större utsträckning flyttas från väg till järnväg. Valet att cykla eller gå påverkas också av infrastrukturen och de prioriteringar som görs i tidiga skeden. För att ersätta andra transportslag måste de hållbara resornas konkurrenskraft öka på bekostnad av andra trafikslag.

Inom det här målet ska följande fokusområden prioriteras:

1. Öka kollektivtrafikens marknadsandel och det hållbara resandet.
2. Strategiskt påverkansarbete för prioriterade infrastrukturen som främjar ett transporteffektivt Västra Götaland.

3.3.1.1 Fokusområde: Öka kollektivtrafikens marknadsandel och det hållbara resandet

Västra Götalandsregionen, som regional kollektivtrafikmyndighet, har en betydande roll i att minska koldioxidutsläppen i regionen genom att främja hållbar mobilitet. Den nuvarande utsläppstakten är för hög för att nå koldioxidbudgetens mål.

Infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden behöver tillsammans med Västtrafik prioritera insatser för att öka kollektivtrafikens marknadsandel och det samlade hållbara resandet, med sikte på branschmålet om att 4 av 10 motoriserande resor ska ske med kollektivtrafiken. För ökad målstyrning får infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden i uppdrag att under 2026 ta fram en samlad handlingsplan med konkreta åtgärder för att styra mot hur branschmålet ska nås och när.

Åtgärderna ska samordnas med det arbete som rör förbättrad framkomlighet för kollektivtrafiken, särskilt i Göteborgsområdet, vilket kommer vara nödvändigt för att öka kollektivtrafikens konkurrenskraft gentemot bilen.

En positiv resandeutveckling är avgörande för att långsiktigt kunna upprätthålla kollektivtrafiken som samhällsservice och för kollektivtrafikens långsiktiga ekonomi. Med en bristande framkomlighet i stråk och städer tillsammans med regeringens förda politik som inneburit sänkta drivmedelspriser, så har kollektivtrafikens konkurrenskraft urholkats. Kollektivtrafiken ska upplevas prisvärd och stimulera till att fler reser kollektivt. Biljettpriset ska inte vara ett hinder för att resa kollektivt. Västtrafik har framgångsrikt arbetat med intäktssäkring vilket gett gott resultat och ökade intäkter. För att premiera betalande resenärer och öka den upplevda prisvärdheten ska biljettpriserna frysas på 2025 års nivå och infrastruktur- och kollektivtrafiknämndens beslut från april 2025 om att planera för en prishöjning återtas. Frysningen av biljettpriserna hanteras inom Västtrafiks budget för 2026. Eftersom biljettpriserna kvarstår oförändrade under 2026 ska inget nytt beslut fattas av infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden.

Västtrafik har under flera år haft mindre kostnadsökningar än beräknat vilket lett till att bolaget visat betydande överskott och en markant ökning av bolagets obeskattade reserver. De positiva ekonomiska resultaten har visat att det finns förutsättningar att minska driftsbidraget till Västtrafik med 200 miljoner kronor år 2026 jämfört med långtidsprognosen, vilket är inkluderat i denna budget. Minskningen av driftbidraget ska inte föranleda några åtgärder från Västtrafiks sida som minskar trafiken på ett sätt som går emot intentionerna i Trafikförsörjningsprogrammet.

Det krävs snabba och bekväma kommunikationer, ett välutbyggt linjenät, god turtäthet och biljettpriser som lockar fler resenärer. När resenärer behöver göra byten ska det vara smidigt och tidseffektivt. Västtrafik och styrelsen för fastighet, stöd och service har som uppgift att sträva efter att bytesplatser uppfattas som trygga och säkra. Åtgärder vid hållplatser och trygg- och säkerhetsarbete kräver ett samarbete med kommunerna. Att kollektivtrafiken är punktlig och tillförlitlig är viktigt för alla resenärer. Den vanligaste anledningen till en känsla av otrygghet i kollektivtrafiken är osäkerhet om att komma fram i tid. Därför är snabb, korrekt och sammanhållen kommunikation till våra resenärer vid trafikstörningar ett viktigt utvecklingsområde.

Även när cykel eller gång inte är det primära färdssättet så utgör de ofta en del av resandekedjan. Därför är mobilitetshubbar med säker parkering för cyklar, hyrcyklar och elsparkskotrar utmed kollektivtrafikens stråk ett utvecklingsområde. Det har blivit enklare för resenärer att ta med cykel på tåg och målsättningen är att det ska bli enklare även på bussar.

För att öka kollektivtrafikens marknadsandel är det angeläget att arbetsplatser där många unga jobbar kan nås med kollektivtrafik, särskilt eftersom det är vanligt att unga saknar körkort och tillgång till bil. Detta gäller både större områden med industrilokaler och lager. Som arbetsgivare ska Västra Götalandsregionen öka incitamenten för att få fler medarbetare att gå, cykla eller åka kollektivt till och från jobbet. Kollektivtrafiken ska anpassas bättre efter arbetspassen på sjukhusen.

För att underlätta kollektivt resande till och från regionens arbetsplatser ska Västra Götalandsregionens anställda erbjudas möjlighet att köpa subventionerade periodkort i kollektivtrafiken. Personalutskottet tilldelas medel i budgeten för att möjliggöra satsningen.

En utvärdering av trezonsystemet kommer tidigast genomföras 2026. Arbetet med att ta fram en lösning på de zonförändringar för Härryda och Bollebygd som ingår i överenskommelsen om ny järnväg mellan Göteborg och Borås är prioriterat och förändringen ska genomföras sista kvartalet 2026. Det kommer att leda till ett intäktsbortfall för Västtrafik från 2027, vilket framgent hanteras genom kompensation från ägaren.

Regionfullmäktiges beslut 2018 om införande av tre zoner anger att det ska vara möjligt för kommuner att subventionera sina kommuninvånarens periodkort. Arbetet med systemutveckling av subventionsmöjligheten pågår och ska träda i kraft under 2026. I den pågående översynen av principerna för tillköp av färdbevis utreds möjligheten att erbjuda tillköp av fritidskort för kommunerna med giltighet i en zon, vilket efterfrågas av kommunerna. En annan del i översynen är att utreda möjligheten och de ekonomiska konsekvenserna av att förlänga giltighetstiden på skolkorten. Översynen ska återrapporteras senast våren 2026.

Buss on Demand kan ersätta linjelagd trafik där få reser och erbjuda ett mer behovsanpassat och attraktivt resande. Infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden tilldelades i budget 2025 medel för en särskild satsning på att utveckla testverksamheten med Buss on Demand. Under 2026 fortsätter satsningen på testverksamheten där medel ska riktas till glesare geografier där utvecklingen innebär en servicehöjning. Med fördel kan trafiken också samordnas med andra samhällssubventionerade transporter.

Ett projekt med avtalslösningar för hållbart resande i stad och på landsbygd, benämnt stads- och landsbygdsmiljöavtal, syftar till att skapa synergier mellan kommunernas klimatlöften för hållbart resande, eller motsvarande åtgärder, exempelvis förbättrad framkomlighet, i kombination med trafikförsörjningsprogrammet och regional transportinfrastrukturplan. Under 2026 tilldelas infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden medel för att medfinansiera pilotprojekt.

Teknikutvecklingen inom transport- och kollektivtrafikområdet går snabbt med artificiell intelligens och autonoma fordon. Under hösten 2025 startades ett test med en autonom buss i linjetrafik i Göteborg. Infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden och Västtrafik ska ta en aktiv roll i utvecklingen och ta fram en strategi för ett sammanhållet arbete framåt med autonoma fordon på väg och vatten. Att skapa acceptans för tekniken hos resenärer är viktigt och erfarenheter från förare och fackliga organisationer ska inkluderas i arbetet.

Det finns nya möjligheter att nyttja vattenvägarna för att skapa en starkare, mer tillgänglig kollektivtrafik. Infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden ska med inspiration från de tester som görs i Stockholm utreda möjligheterna att nyttja den

nya tekniken, i ett första skede som del av Älvtrafiken i Göteborg och därefter vidare i andra delar av skärgården.

Ett led i att utveckla kollektivtrafiken är att säkra tillgången på förare. Västtrafik ska redan i dag, i enlighet med sitt uppdrag, kräva kollektivavtalsliknande villkor i sina upphandlingsunderlag. God arbetsmiljö och goda anställningsvillkor är en del i arbetet med att säkra kollektivtrafikens kompetensförsörjning. Det görs i relation till entreprenörerna och i nära dialog med de fackliga organisationerna.

Det finns för- och nackdelar med såväl upphandling, som egen regi. Västtrafik får i uppdrag att 2026 utreda förutsättningarna för att bedriva beställningscentralen för anropsstyrd trafik i egen regi. I ett längre perspektiv har Västra Götalandsregionen möjlighet att utreda konsekvenser av att ha biljettkontrollanter och trafik i egen regi.

3.3.1.2 Fokusområde: Strategiskt påverkansarbete för prioriterade infrastrukturobjekt som främjar ett transporteffektivt Västra Götaland.

För att nå en ökad hållbarhet måste samhället bli mer transporteffektivt. Det behövs stora investeringar och satsningar på hållbara resor i form av ökad kapacitet på järnväg, men incitamenten att resa hållbart behöver också öka. Det saknas idag tydliga mål för ett transporteffektivt samhälle varför infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden ges i uppdrag att utveckla mål för ett transporteffektivt Västra Götaland med utgångspunkt från Klimatpolitiska rådets definition och ge förslag på hur målet kan inkluderas i Västra Götalandsregionens målstruktur. I uppdraget ingår att bryta ner målen till olika delar av regionen och föreslå åtgärder på kort och lång sikt.

Transport av gods är en livsnerv för näringslivet och omställningen av gods-transporter är en betydande del av omställningen till ett mer hållbart samhälle och en långsiktigt hållbar utveckling i hela regionen. Det behövs en större överflyttning av gods till järnväg och god järnvägsanslutning till hamnarna.

I det regionala utvecklingsuppdraget ingår att Västra Götalandsregionen, på uppdrag av regeringen, upprättar en plan för den regionala transportinfrastrukturen. Åtgärder och insatser prioriteras utifrån de regionala förutsättningarna. Beslut om nationell- och regional transportinfrastrukturplan för 2026–2037 tas 2026. Det krävs ett aktivt och strategiskt påverkansarbete för regionens prioriterade infrastrukturobjekt gentemot nuvarande och kommande regeringar. Kollektivtrafik och infrastruktur är starkt sammankopplat i målet om att minska koldioxidutsläppen.

Infrastrukturplanering är alltid långsiktig och när Västra Götalandsregionen inte själv har rådighet över hela projekten är det viktigt att upprätthålla en aktiv samverkan med involverade parter. Särskilt viktigt är att påverka att planerade projekt blir verklighet inom sin tidsram.

Att cykla eller gå är alltid den mest klimatsmarta mobiliteten och även bra ur ett folkhälsoperspektiv. Det går att påverka viljan att gå eller cykla genom planeringen av den fysiska miljön och infrastrukturen så att den blir trygg och säker. Det pågår ett

påverkansarbete för att få Trafikverket att ge statligt stöd till cykelvägar, även när de inte ligger längs med en statlig bilväg. Trafikverket tolkar idag väglagen snävt och det försvårar möjligheterna för en cykelinfrastruktur som passar cyklisternas behov.

Förändringen i finansiering av nya cykelvägar i förslaget till remissversion av regional infrastrukturplan innebär att planen fullt ut ska finansiera vägplanekostnader och eventuella fördyringar. Det är positivt och förväntas öka genomförandetakten och möjligheterna för kommunerna att prioritera utbyggnad av cykelvägar.

Järnvägen och tågtrafiken är stommen för en attraktiv och klimatsmart persontrafik i regionen och ska ha en fortsatt hög ambitionsnivå. Målbild Tåg 2035 är det dokument som styr planeringen av tågtrafiken, som en del av Trafikförsörjningsprogrammet. Målet är att trefaldiga antalet tågresor i Västsverige mellan år 2006 och år 2035 till 130 000 resor per dag. Målbilden beslutades 2013 och ska revideras tillsammans med Västtågsutredningen. Målbilden ska utvidgas med att också omfatta den storregionala busstrafiken för att få ett sammanhållet måldokument för Västra Götalands transporter med bas i tågtrafiken. Att möjliggöra nya tågstopp är en angelägen utveckling av infrastrukturen som kan knyta samman Västra Götaland och ge fler möjlighet att resa med tåg.

För att främja ett transporteffektivt samhälle behöver infrastrukturen utvecklas för att kunna flytta över mer persontrafik och gods från väg till järnväg. Järnvägen knyter regionens olika geografier närmare varandra och sammanlänkar Västra Götaland med resten av Sverige och Europa. Det krävs ett aktivt och strategiskt påverkansarbete för de prioriterade objekten och regionen behöver stärka sin samverkan med strategiskt utvalda organisationer, näringslivet och andra regionen.

En kapacitetsförstärkning i stråket Göteborg – Alingsås med två nya spår är den högst prioriterade åtgärden i en rad nödvändiga kapacitetshöjande åtgärder på Västra stambanan som helhet. En kapacitetsförstärkning på sträckan ska tydligt kommuniceras som en nationell angelägenhet i samverkan med fler parter.

Utbyggnad med dubbelspår på järnvägen mellan Göteborg och Oslo, som en fortsättning på sträckan Hamburg – Köpenhamn, är ett annat prioriterat infrastrukturobjekt för vilket det finns potential att ytterligare stärka påverkansarbetet gentemot den nationella och europeiska nivån tillsammans med andra parter. Ett viktigt första steg är att genomföra det så kallade godskonceptet.

Ny järnväg kommer byggas mellan Göteborg och Borås. Det är angeläget att fortsätta verka för en utbyggnad öster om Borås till Jönköping och söka samverkan med andra regioner för utbyggnad av ett sammanlänkat järnvägssystem i södra Sverige.

Det krävs också fokus på de regionala järnvägarna och fler gång- och cykelvägar i syfte att minska bilismen och öka det hållbara resandet.

För att säkra Kinnekullebanans framtid långsiktigt och göra den till en integrerad del av Västra Götalands järnvägssystem måste påverkansarbetet för en elektrifiering och upprustning av banan fortsätta.

I de större städerna, Göteborg-Mölndal-Partille, Borås, Trollhättan-Vänersborg, Skövde och Uddevalla, reser många kollektivt och trängseln ökar. Antalet invånare i Göteborg, Mölndal och Partille förväntas öka avsevärt till 2040. Därför behöver kollektivtrafikens infrastruktur prioriteras tillsammans med framkomlighetsåtgärder.

Inom ramen för Målbild Koll2035 pågår ett angeläget arbete för stegvis införande av ett metrobussystem med egna körbanor. Det finns behov av mer spårväg i Göteborg vilket behöver planeras i samverkan med staden. Västra Götalandsregionen ska också arbeta för att hitta alternativa finansieringssätt för att genomföra Målbild Koll2035.

En robust och välutbyggd IT-infrastruktur/bredband och mobiluppkoppling är en förutsättning för att det moderna samhället ska fungera. Arbetet ska fortsätta med efteranslutningar, att koppla ihop lokala nät och uppföra mobilmaster i områden med dålig mobiltäckning. Områden som blivit mer aktuella att fokusera på de senaste åren är uppkopplingsmöjligheter på tåg. Det finns utrustning på Västtrafiks tåg för bättre uppkoppling, men det krävs åtgärder även från operatörernas sida med täckning och kapacitet längs järnvägsspåren. Efteranslutningar på landsbygden är särskilt viktigt för att invånare ska kunna ta del av digitala vårdtjänster.

3.4 Kultur

Västra Götalandsregionens ansvar inom kulturområdet regleras av lag och förordning. ”Lagen (2010:1919) om fördelning av vissa statsbidrag till regionala kulturverksamheter” ger regionerna uppdraget att fördela statliga medel i enlighet med den regionala kulturstrategin. Strategins innehåll regleras i sin tur delvis av förordningen (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet där det fastslås att det statliga stödet ska fördelas till sju olika konst- och kulturområden.

Kultursamverkansmodellen, som är en viktig del i samverkan mellan stat, regioner, kommuner, det civila samhället och de professionella kulturskaparna, har nyligen utretts genom den statliga utredningen Kultursamhället.

Västra Götalandsregionens arbete inom kultur sker i nära samarbete med akademi, näringsliv, offentliga aktörer och det civila samhället. Samverkan sker lokalt, regionalt, nationellt och internationellt. Utgångspunkten för arbetet är den regionala kulturstrategin som lyfter prioriteringar inom de olika konst- och kulturområdena och pekar ut fem strategiska områden för samverkan: vidgat deltagande, konstnärligt skapande, samverkan och synergi, digitalisering och internationalisering. Kulturstrategin är territoriets dokument och beslutades under hösten 2023. Strategin utgör framöver grunden för både de långsiktiga uppdragen och de uppdragsbaserade verksamhetsstöden.

3.4.1 Mål: Ett fritt, rikt och starkt kulturliv i hela Västra Götaland

Kulturen är viktig för den fortsatta utvecklingen av både individen och samhället. Västra Götalandsregionen tar ett stort ansvar, vilket framgår av både den regionala utvecklingsstrategin, kulturstrategin och de regionägda kulturbolagen. Det kulturpolitiska målet för budget 2026 tar också utgångspunkt i dessa dokument men har avgränsats ytterligare och mynnat ut i följande fokusområden.

Inom det här målet ska följande fokusområden prioriteras:

1. Stärka Västra Götalandsregionens arbete med demokrati och yttrandefrihet
2. Stärka kulturens infrastruktur
3. Vidgat deltagande

3.4.1.1 Fokusområde: Stärka Västra Götalandsregionens arbete med demokrati och yttrandefrihet

Kultur är viktigt, och dess betydelse är större än all mätbar nytta. I grunden handlar det om att kunna växa och få andra perspektiv. En fri och livskraftig kultur är också central för att upprätthålla yttrandefriheten och demokratin. Tyvärr är det tydligt att både demokratin och yttrandefriheten hotas runtom i världen – i allt fler länder begränsas möjligheten att uttrycka sig fritt. Även i Sverige är yttrandefriheten satt under tryck samtidigt som desinformation sprids i syfte att destabilisera och slå sönder samhällsgemenskapen.

Västra Götalandsregionen ska fortsätta vara en stark röst för yttrandefriheten. Detta ska göras genom arbetet med Västra Götaland som fristadsregion för utsatta konstnärer, författare och journalister genom ICORN, men också genom att utveckla arbetet med media- och informationskunnighet (MIK). Arbetet med MIK ska göras i nära samverkan med civilsamhället, folkbildningen och akademin.

Inom detta arbete finns förutsättningar för fortsatt samarbete mellan flera parter som Västra Götalandsregionen är involverad i, till exempel Bokmässan och Göteborg som litteraturstad enligt UNESCO.

Ett starkt och självständigt civilsamhälle är grundläggande för en livskraftig demokrati. Kulturnämndens verksamhetsstöd är en viktig grund för civilsamhällets infrastruktur i Västra Götaland. Under 2026 inleds en ny treårig programperiod för dessa verksamhetsstöd. De verksamheter som haft stöd under den tidigare perioden har stora behov av stärkt stöd och dessutom väntas antalet organisationer med stöd öka. Kulturnämnden tilldelas medel för att möta de ökande behoven bland civilsamhällets organisationer.

Västra Götalandsregionen har ansvar för att värna natur- och kulturarvet. Detta görs i egenskap av bidragsgivare, remissorgan och rådgivare men framför allt genom den egna museiverksamheten. Bevarandet av kulturarvet handlar om att tillgängliggöra historien och är en viktig del i att upprätthålla samhällets gemensamma historia, bättre förstå samtiden och bygga för framtiden. Arbetet med att digitalisera samlingarna behöver utvecklas inte minst för att stärka den civila beredskapen. Västra Götalandsregionens arbete med kulturarvet ska utgå från museilagen och

därmed bygga på forskningsförankring. Det är ett sätt att säkra kulturhistorien från historieförfälskning.

När det gäller konstens och kulturens innehåll ska politiken hålla sig på armlängds avstånd. Principen om armlängds avstånd har länge tagits för given i Sverige. Nu utmanas principen. Det finns ett behov av att värna konstens frihet men också av att diskutera kulturpolitikens ramar och uppgift. En fri konst är en garant för konstnärlig kvalitet och demokrati.

3.4.1.2 Fokusområde: Stärka kulturens infrastruktur

Västra Götalandsregionen är en stolt kulturregion med stora ambitioner om konstnärlig kvalitet och brett deltagande i kulturlivet. 2025 gjorde regionen stora satsningar för att bevara centrala delar av den kulturella infrastrukturen – både inom scenkonsten, civilsamhället och museerna. Sedan dess har omvärldsläget tyvärr blivit än mer instabilt samtidigt som regeringen fortsätter att skära ner på den statliga kulturbudgeten. Västra Götalandsregionen ska fortsätta vara en stolt kulturregion och garantera en grundläggande kulturell infrastruktur i en orolig tid. Under 2026 fördelas ytterligare medel för att säkerställa att särskilt viktiga verksamheter kan fortsätta bedriva en inkluderande verksamhet i världsklass.

Styrelsen för kulturutveckling ansvarar för museiverksamhet, förvaltning av natur- och kulturarv och den verksamhet som är regionens vad avser bibliotekslagstiftning. Därutöver har styrelsen ett viktigt ansvar för att genom sina konsulenter och motsvarande främja utvecklingen av kulturen, inte minst som stöd till kommunerna och civilsamhällets olika aktörer. På sikt kan det fria kulturlivet ta ett större ansvar för kulturproduktionen än vad som görs idag.

I det kulturella ekosystemet förstärker delarna varandra. Från grundskolan, kulturskolan, gymnasiernas estetiska program och de eftergymnasiala utbildningarna till scenerna och institutionerna. Oftast är det frilansande kulturarbetare från det fria kulturlivet och konstnärsdrivna organisationer som kulturinstitutionerna rekryterar ifrån. Västra Götalandsregionens institutioner är särskilt viktiga för att förverkliga kulturstrategin och ska även framöver ligga i framkant, ge internationell lyskraft och hålla hög konstnärlig kvalitet. Samtidigt måste det säkerställas att institutionerna har en bördig mylla att växa ur, från kulturskola och estetiska utbildningar till ett fritt kulturliv och konstnärsdrivna organisationer. Därför är det nödvändigt att fortsätta utveckla samarbetet mellan institutionerna och det fria kulturlivet. Institutionerna ska i den mån det är möjligt och där det finns efterfrågan dela med sig av utrustning till det fria kulturlivet. Det kan till exempel röra sig om gemensamma resurser för scenkonst och återbruk av scenografi och kostymer.

Rapporten ”Kulturens Rum” togs under 2024 fram på uppdrag av kulturnämnden och ska under 2026 arbeta vidare med rapportens rekommendationer och slutsatser och sprida goda exempel på effektivt nyttjande av kulturlokaler i hela regionen. Även privata hyresvärdar som upplåter lokaler åt kulturverksamheter kan vara aktuella för att testa alternativa modeller i detta arbete.

3.4.1.3 Fokusområde: Vidgat deltagande

Kultur är en viktig faktor för regional utveckling. Ett rikt kulturliv och en levande kulturmiljö medverkar till länets attraktivitet, ökad turism och fler arbetstillfällen, vilket brukar kallas kulturdriven utveckling eller kulturella och kreativa branscher. Dessutom kan kulturupplevelser vara viktiga för individens bildning och välbefinnande. Därför är det särskilt viktigt att Västra Götalandsregionen är en levande och drivande kulturregion. Västra Götalandsregionen ska i samarbete med kommunerna bevara och bygga vidare på den kulturella infrastrukturen. Exempel på detta är den samverkan kulturnämnden har med Mölndals stad kring en produktionsmiljö för dans i Forsåker och genom arbetet med Blåsmusik i Väst, samt genom samarbetet med kommunerna gällande det västsvenska natur- och kulturarvet.

Västra Götalandsregionens samarbete med näringslivet, civilsamhället och andra offentliga institutioner behöver stärkas. Ett närmare samarbete är nödvändigt för att ge kulturen fortsatta möjligheter till utveckling och att öka tillgängligheten för invånarna. En nära samverkan med grundskolorna i Västra Götalandsregionen, främst via Regionteater Väst, är fortsatt viktigt. Arbetet med att nå utsatta grupper behöver förstärkas, bland annat att med utgångspunkt i den analysrapport som Västra Götalandsregionen tog fram under 2023.

Kulturpolitikens uppgift är att ge förutsättningar för en levande kultur med övergripande mål som kulturell jämlikhet och jämställdhet, ökad tillgänglighet och allas rätt och möjlighet att delta i och ta del av kultur. Västra Götalandsregionens arbete med nationella minoriteter är en central del i detta och ska fortsätta stärkas.

För att ytterligare bidra till målet om en ökad tillgänglighet finns också ett behov av att förstärka och lyfta fram de utbildningsinsatser och samverkansprojekt som genomförs av länets bibliotek. Detta gäller särskilt bibliotekens roll i arbetet med media- och informationskunskap och att vara en resurs för skolbiblioteken.

Kulturproduktionen ska finnas inom flertalet konstformer och i hela Västra Götaland. Därför är det viktigt att det fria kulturlivet och institutionerna får både medel för de kulturpolitiska mål som Västra Götalandsregionen ställer som stödjande organisation och för att kulturverksamheterna ska kunna vara självständiga, innovativa och finnas med i den kulturpolitiska geografin.

Västra Götalandsregionens ledningsfunktioner

4. Västra Götalandsregionens ledningsfunktioner

För att bedriva ändamålsenlig verksamhet inom Västra Götalandsregionens huvudsakliga ansvarsområden finns ett antal stöd- och ledningsfunktioner som ska bistå organisationen att uppnå ambitionerna inom dessa områden på ett kostnadseffektivt sätt, i linje med vad kommunallagen stipulerar.

4.1 Regionstyrelsen

Regionstyrelsen är Västra Götalandsregionens ledande politiska förvaltningsorgan. Den ska vara väl informerad om och ha ansvaret för hela organisationens utveckling samt följa de frågor som kan inverka på dess utveckling. Regionstyrelsen vakar över att nämnder och styrelser fullgör sina uppgifter inom olika verksamhetsområden utifrån regionfullmäktiges beslut och vad som enligt lag och andra författningar vilar på Västra Götalandsregionen.

I den nya politiska organisationen har regionstyrelsen fått ett förändrat uppdrag och en av huvudfrågorna nu är att vara den regiongemensamma ägaren som utövar ägarskapet av samtliga verksamheter som drivs i egen regi. Detta uppdrag är utöver det rättsliga ansvar som följer av kommunallagen vad avser exempelvis uppsiktsplikt och beredning av ärenden inför behandling i regionfullmäktige.

4.2 Fastighet, stöd och service

Styrelsen för Fastighet, stöd och service svarar för fastighetsförvaltning och lokalförsörjning samt att utveckla och säkerställa effektivt lokalutnyttjande inom regionen. Styrelsen ansvarar också för leverans av stöd- och servicetjänster åt nämnder och styrelser samt åt de aktiebolag där Västra Götalandsregionen äger mer än hälften av aktierna. I ansvaret ligger att utveckla och effektivt utnyttja de synergier och skalfördelar som finns inom och mellan de ingående verksamhetsområdena i fastighet, stöd och service.

I det svåra ekonomiska läget är det extra viktigt att styrelsen fokuserar på att få största möjliga nyttjandegrad av regionens lokaler. Förvaltningen ska tillhandahålla vårdnära servicetjänster för att arbetet med uppgiftsväxling på sjukhusförvaltningarna ska gynna arbetssituationen, ekonomin och bemanningen.

Västra Götalandsregionen ska främja en hög klimat-, miljö- och energismart byggteknik, anläggningsteknik samt fastighetsförvaltning. Andelen cirkulärt byggmaterial ska ökas och regionens lokaler ska vara funktionella, tillgänglighetsanpassade och underhållna. Den biologiska mångfalden på fastigheterna ska värnas och utvecklas. Fastighetsbeståndet ska systematiskt anpassas för att möta effekterna av klimatförändringarna.

Laddinfrastrukturen för fordon samt cyklar ska byggas ut och arbetet med energieffektiviseringar och ökad solelproduktion ska fortsätta. Styrelsen ska utreda nyttor och möjligheter med energigemenskaper, vindkraftsproduktion och energilagring.

Det sociala ansvarstagandet ska stärkas vid upphandlingar genom att kollektivavtalsliknande villkor ska gälla och antalet underentreprenadsled begränsas. På så sätt värnas den svenska modellen och välfärdsbrottslighet motverkas.

För att säkerställa robusthet för Västra Götalandsregionens verksamheter så ska det förebyggande arbetet med klimatanpassning, säkerhet, brandskydd och beredskap intensifieras. Utifrån det rådande världsläget så behöver styrelsen arbeta med att ta fram aktuella planer för beredskap för eventuella längre störningar i vårt samhälle. Åtgärder ska vidtas för att öka förmågan att kontinuerligt bedriva samhällsviktig verksamhet, samt stärka förmågan att hantera extraordinära händelser. Västra Götalandsregionen ska även integrera arbetet med klimatanpassning i all investeringsplanering.

Styrelsen har övertagit helhetsansvaret för regionens sjukreseverksamhet och ska utreda förslag till förbättringar för resenärer och berörda förvaltningar samtidigt som en kostnadseffektivitet uppnås. I utredningen ska avvecklingen av rondan analyseras.

Förvaltningen ska möjliggöra för regionens förvaltningar och bolag att köpa kontorsmöbler genom Åter-i-bruk innan extern upphandling genomförs.

Regionens egenägda konstsamlingar behöver tillgängliggöras fler på olika sätt.

Personbilsflottan ska vara fossilfri och en tillgång och möjlighet då det kollektiva resandet inte är möjligt. Det kollektiva resandet ska befrämjas, resor med egen/privat bil ska undvikas.

4.3 Logistik

Inom området service ansvarar styrelsen för Logistik för enhetlig, sammanhållen, hållbar och resurseffektiv logistik och försörjning av varor och tjänster inom Västra Götalandsregionen och enligt särskilda överenskommelser till länets kommuner.

Styrelsen har ett långsiktigt strategiskt uppdrag att utveckla logistik- och varuförsörjning med tillhörande tjänster till stöd för Västra Götalandsregionens utförarverksamheter. Styrelsen ansvarar för att ta fram förslag till och genomföra strategiska planer inom logistik- och försörjning. Styrelsen ansvarar också för utvecklingen av ett regionalt optimerat sortiment i samråd med utförarstyrelser och regionstyrelsen. I arbetet med sortimentsfrågor får styrelsen stöd av regionstyrelsen i upphandlings- och andra kommersiella frågor.

Förutsättningarna för att regionens verksamhet ska kunna fungera på ett tillfredställande vis är en effektiv och rationell försörjningsförvaltning.

Västra Götaland ska ses som en region där det krävs gemensamma krafter för att hålla samman och driva verksamheten åt samma håll, och en öppenhet med respekt för kundernas krav och önskemål är en förutsättning.

Den framtida vårdmiljön ställer höga krav på att försörjning och logistik fungerar väl, såväl i vardag som i kris.

Uppgiftsväxling mellan personal inom försörjningsförvaltningen och andra förvaltningar leder till effektivitet och ger utrymme för personal att arbeta med det de är bäst på. Mer om detta i avsnittet 9.1.2 "Utöka möjligheter till olika arbetstidsmodeller samt anställningsformer som rotationstjänster och kombinationstjänster".

Maten spelar roll, speciellt när Västra Götalandsregionen serverar runt 3 miljoner portioner per år. Maten Västra Götalandsregionen serverar ska vara av god kvalitet, ta hänsyn till miljö och klimat samt bidra till ett minskat matsvinn. Den mat som inhandlas och serveras i regionens kök ska bidra till att uppnå målet om 60 procent ekologiska livsmedel, och svenska djurskyddsregler ska gälla vid upphandling. Patienterna ska ges möjlighet att välja mellan minst två rätter.

Måltidsverksamheten är en viktig och krävande verksamhet, där det ställs stora krav på personalens kompetens vad gäller att laga näringsriktig och smaklig mat. Transporter till och från vårdenheterna ligger på försörjningsförvaltningens ansvar. För förvaltningen finns också möjlighet att assistera vården med de kringuppgifter som förekommer i samband med måltider.

"Material i vården" har införts på bred front på samtliga sjukhus och arbetet med att sprida arbetet till andra verksamheter, till exempel Folktandvården, ska fortgå.

Arbetet för att ställa om produktsortimentet i regionen vad gäller likvärdiga produkter och hur sortimentet kan begränsas ska fortgå, detta gäller även engångsprodukter som i stor utsträckning bör fasas ut.

Samverkan med andra huvudmän sker redan idag framför allt med kommunerna i regionen, när det gäller bland annat hjälpmedel och läkemedelsnära produkter som också nu utvecklas för att även annan medicinteknisk utrustning ska avtalas.

Varutransporter från regionens depåer ska vara fossilfria, inklusive inhyrda transporttjänster. Drönanleveranser används redan och ska utvecklas för att säkerställa leveranser även i områden med begränsad tillgänglighet. Transporterna ska samordnas för att spara resurser, både ekonomiskt och miljömässigt. Det ska undersökas om dessa mål kan uppnås bättre genom att sköta transporterna i egen regi.

Försörjningsförvaltningen samverkar med koncernkontoret och inköpsavdelningen kring effektiviseringar av rutiner för upphandlingar, där regionens policydokument ska vara styrande. Ett solitt och enkelt system för beställning behöver tas fram, där specifika produkter endast går att finna på en punkt.

Det krävs ett förtydligande om var ansvaret ligger gällande vilka varor som ska finnas i sortimentskatalogen. Det krävs också dialog med hjälpmedelscentralen om möjligheten att införskaffa ny medicinteknisk utrustning utan att personalförstärkning behövs för kontroll av nya produkter.

Försörjningsförvaltningens verksamhet drivs i egen regi, men kan efter överenskommelse utföras av annan huvudman, exempelvis i samverkan med kommuner.

4.4 Inköp och upphandling

Västra Götalandsregionen kan genom sina inköp och upphandlingar bidra till ett hållbart samhälle. Genom att ställa krav på miljö, klimat, arbetsmiljö och mänskliga rättigheter kan regionen minska negativ påverkan på människor och miljö. Målet är att göra gröna upphandlingar och sträva efter nollutsläpp. För att skydda ekosystem och biologisk mångfald behöver dessa aspekter beaktas mer i upphandlingarna.

Ägarutskottet ansvarar för beredning av strategiska inköpsfrågor och bör ha en tydligare styrning över Västra Götalandsregionens inköp.

Regionstyrelsen med dess ägarutskott ska arbeta vidare med dessa frågor i avsikt att minska kostnaderna för inköp utan att öka den administrativa bördan.

Den idéburna sektorn är viktig för människor som står långt från den ordinarie arbetsmarknaden. Västra Götalandsregionen ska fortsätta arbetet med reserverade kontrakt i upphandling som riktas till sociala företag och andra företag som har till syfte att anställa medarbetare långt från arbetsmarknaden och/eller funktionsnedsatta.

Att upphandla med social hänsyn, i syfte att främja sysselsättning för personer långt från arbetsmarknaden, ska testas i relevanta upphandlingar av fastigheter, stöd och service, i enlighet med Upphandlingsmyndighetens framtagna modell.

Västra Götalandsregionen ska under 2026 rikta reserverade upphandlingar till idéburna organisationer vid upphandling av vissa sociala tjänster och andra särskilda tjänster som omfattas av bilaga 2 till Lagen om Offentlig Upphandling, LOU. Det finns även en motsvarande möjlighet i Lagen om Valfrihetssystem, LOV.

När Västra Götalandsregionen upphandlar vårdtjänster är det viktigt att regionens egen organisation inte dräneras på medarbetare och på så vis underminerar den egna regin. Därför ska externa avtal innehålla krav på att man inte får ha medarbetare med bisysslor inom regionens verksamhet.

4.5 IT och digitalisering

Digitalisering är ett viktigt verktyg för att förbättra, effektivisera och utveckla Västra Götalandsregionens verksamheter med högre tillgänglighet och kvalitet.

För att möta utmaningen med kompetensförsörjning och det ökade behovet av välfärdstjänster måste nya och förändrade arbetssätt utvecklas. En ökad digitalisering av välfärdstjänsterna öppnar för både effektivare verksamhet och bättre kvalitet. Att utnyttja teknikens möjligheter innebär att utmana det traditionella arbetssättet. Den pågående digitaliseringen i Västra Götalandsregionen kräver omfattande kompetensutveckling. Samtidigt påverkar digitaliseringen och teknikutvecklingen våra arbetssätt och hur kompetensutveckling och lärande bör och kan organiseras. En god digital arbetsmiljö är central för att möta dagens och morgondagens utmaningar där kompetensförsörjning och mer vård med färre resurser är de största. Med rätt satsningar på digitalisering kan en bättre, smartare och mer hållbar arbetsmiljö skapas.

Användande av AI kommer att påverka de flesta av regionens verksamheter under de kommande åren. AI kan användas på många olika sätt, till exempel för att analysera stora mängder data, förutsäga händelser, fatta beslut och automatisera uppgifter. När information blir alltmer öppet tillgängligt, möjliggörs utvecklingen av nya innovativa AI-applikationer och det skapas också möjligheter att använda öppna data för träning av AI.

Eftersom Västra Götalandsregionens IT-kostnader förväntas öka, måste arbetet med att avveckla gamla IT-system prioriteras. Fokus ska ligga på att avveckla system som används mindre men fortfarande kostar mycket att underhålla.

Idag fördelas ansvaret för tillkommande kostnader till förvaltningar och ägare enligt finansieringsmodellen för informationssystem och informationsteknologi (IS/IT), liksom ansvaret för effekthemtagning. Ett större ansvar för effekthemtagning än idag bör ligga på den som ansvarar för att ta fram och utveckla nya IT-stöd. En tydligare samordning av arbetet kommer att vara nödvändig för att säkra effekthemtagningen. För att undvika en total kostnadsökning för regionen behöver därför finansieringsmodellen för IS/IT förtydligas och ses över under året. IT och digitalisering får aldrig bli ett självändamål utan att ska vara ett verktyg och stöd för verksamheten med ett tydligt invånarperspektiv. Det nya digitaliseringsutskottet får i uppdrag att bevaka dessa frågor.

4.6 Internationella samarbeten

För att Västra Götalandsregionen ska fortsätta vara ledande inom innovation och hållbarhet är det viktigt att delta i internationella samarbeten och vara aktiv inom EU. Genom att vara med i internationella nätverk kan regionen få kunskap, finansiering och delta i gemensamma projekt som stärker utvecklingen.

Under den nya kommissionens mandatperiod behöver Västra Götalandsregionen öka sina insatser på EU-nivå. Detta innebär att påverka nya politiska prioriteringar och beslutsfattare. Regionens prioriteringar inom elektrifiering, cirkularitet, digitalisering, biologisk mångfald, forskning och innovation, kultur och hållbar mobilitet ska vara grunden för detta arbete.

Internationella samarbeten ger Västra Götalandsregionen möjlighet att lära av andra regioner, använda beprövade lösningar på lokala problem, och bidra med egna erfarenheter. Dessa samarbeten gör det möjligt för regionen att påverka beslut och policyutveckling på europeisk nivå som tar hänsyn till Västra Götalands behov och förutsättningar.

4.7 Hälsan och stressmedicin

Hälsan och stressmedicin bedriver forskning genom Institutet för Stressmedicin (ISM) samt företagshälsovård för Västra Götalands verksamheter. Genom ISM ska kunskapen om främst arbetsmiljö, stress och psykisk hälsa öka, kunskap som sprids både inom och utom Västra Götalandsregionens egna verksamheter. Hälsan och arbetslivet är Västra Götalandsregionens företagshälsovård och är den resurs som ska användas av regionens förvaltningar för att främja god arbetsmiljö, hållbart arbetsliv och ökad hälsa i arbetslivet. En viktig inriktning är att bidra till att öka det förebyggande och hälsofrämjande arbetsmiljöarbetet.

Västra Götalandsregionens medarbetare

5. Västra Götalandsregionens medarbetare

Västra Götalandsregionen ska vara en attraktiv arbetsgivare för att kunna rekrytera och behålla medarbetare långsiktigt. Bilden av Västra Götalandsregionen som en bra arbetsgivare spelar en avgörande roll för att kunna rekrytera den kompetens som krävs samt för att skapa engagemang och få medarbetare att vilja stanna kvar inom organisationen.

Kompetensförsörjning kommer vara den största utmaningen i regionen för att kunna ge en god och nära vård till invånarna. De som är över 80 år i befolkningen kommer att öka med nästan 50 procent, vilket innebär att antal anställda behöver öka inom hälso- och sjukvården. Västra Götalandsregionen har generellt sett goda möjligheter att rekrytera medarbetare. Utmaningen ligger främst i att medarbetare väljer att sluta på grund av brister i den organisatoriska arbetsmiljön. Västra Götalandsregionen ska därför arbeta ännu mer fokuserat med att behålla medarbetare.

Ett sätt att förbättra arbetsmiljön för medarbetarna är att erbjuda arbetsskor. Det har även en jämställdhetsaspekt, de flesta inom kvinnodominerade yrken får betala sina skor medan medarbetare i mansdominerade yrken ofta får sina skor betalda. Västra Götalandsregionens verksamheter behöver få mer jämställda arbetsvillkor.

5.1 Mål: Västra Götalandsregionen ska vara en ledande och attraktiv arbetsgivare med konkurrenskraftiga löner och ett hälsofrämjande ledarskap som grund

Västra Götalandsregionen är en av landets största arbetsgivare med drygt 56 000 anställda. Det är en offentlig och skattefinansierad verksamhet och regionen ska därför erbjuda arbetsplatser där relationen mellan krav, förväntningar och resurser hänger ihop och där medarbetare har möjlighet att påverka sin arbetssituation.

Västra Götalandsregionen ska vara en ledande och attraktiv arbetsgivare med konkurrenskraftiga löner och ett hälsofrämjande ledarskap som grund. Personalpolitiken ska utformas så att den främjar heltidsarbete, minskar personalomsättning och ökar delaktigheten hos alla anställda. Kompetensförsörjning ska vara en given del i all planering och utveckling av verksamheter.

Inom det här målet ska följande fokusområden prioriteras:

1. Fortsatt arbete med konkurrenskraftiga löner
2. Utöka möjligheter till arbetstidsmodeller samt anställningsformer som rotationstjänster och kombinationstjänster
3. Utveckla lärmiljöer, handledning och arbetssätt för att skapa förutsättningar för verksamhetsförlagd utbildning för samtliga berörda yrkeskategorier och kompetenser
4. Insatser för att utveckla hälsofrämjande ledarskap och nå fastställda normtal för antal medarbetare per chef
5. Minska övertidsarbete

5.1.1 Fokusområde: Fortsatt arbete med konkurrenskraftiga löner

Tillsammans med arbetsmiljön och arbetets villkor är lönen en viktig faktor för att behålla och rekrytera medarbetare. Det är därför viktigt att hålla i och följa upp det arbete som gjorts med den gemensamma handlingsplanen för konkurrenskraftiga löner. Arbetet har givit en positiv effekt och behöver fortsatt vara prioriterat. Lönerna ska vara jämställda och oskäligen skillnader ska åtgärdas. Den pågående låglönesatsningen ska fortsätta.

Det behövs långsiktiga satsningar så att verksamheterna kan hålla i den kontinuerliga och strategiska löneprocessen utifrån respektive kollektivavtal. Det partsgemensamma arbetet är en förutsättning för den svenska modellen och ska värnas och fungera.

5.1.2 Fokusområde: Utöka möjligheter till olika arbetstidsmodeller samt anställningsformer som rotationstjänster och kombinationstjänster

I Västra Götalandsregionens verksamheter ska heltidstjänst vara norm. Några av de deltidsanställda använder sin lagstadgade rätt, som föräldraledighet eller ledighet för studier, men många väljer tyvärr att gå ner i tid på grund av en alltför tuff arbetsituation. Därför måste arbetsmiljön förbättras och åtgärder vidtas så fler medarbetare orkar, kan och vill och arbeta heltid.

För att kunna rekrytera och behålla medarbetare ska Västra Götalandsregionen utveckla moderna anställningsformer där möjlighet till rotationstjänster erbjuds om det finns önskemål om det. Det arbetet måste intensifieras framför allt i verksamheter där efterfrågan är stor, som exempel inom förlossningsvården, prehospital verksamhet och mellan Sahlgrenska Universitetssjukhuset och det nya Högsbo sjukhus.

En enda modell går inte att applicera på alla verksamheter. Det kan finnas flera olika arbetstidsmodeller som passar in i Västra Götalandsregionen. Det kan stärka arbetsmiljön i stort och ökar Västra Götalandsregionens attraktionskraft som arbetsgivare om det finns olika sätt att arbeta på.

Tid för återhämtning mellan arbetspass såväl som under arbetsdagen är en avgörande faktor för att förebygga arbetsrelaterad ohälsa till följd av stress. Arbetstidens förläggning och tillräcklig bemanning är avgörande för att kunna planera för hållbara scheman. Under ett helt yrkesliv går individen igenom olika perioder med olika behov. Verksamheterna måste därför ges större möjligheter till individuella anpassningar och arbeta med hållbara arbetstidsmodeller. Västra Götalandsregionen ska arbeta med ett åldersmedvetet förhållningssätt i verksamheten med särskilda insatser för att äldre, erfarna medarbetare ska kunna arbeta kvar inom sjukvården. Det ska finnas möjlighet för flexibla anställningar och handledaruppdrag. För att motverka att Västra Götalandsregionen förlorar bristkompetenser inom sjukvården bör verksamheterna strategiskt arbeta med olika former av anställningar och uppdrag för att seniora medarbetare ska känna att man vill arbeta kvar.

5.1.3 Fokusområde: Utveckla lärmiljöer, handledning och arbetsätt för att skapa förutsättningar för verksamhetsförlagd utbildning för samtliga berörda yrkeskategorier och kompetenser

Utbildningsuppdraget är en förutsättning för rekrytering av framtida medarbetare och bör ingå som en naturlig del i produktionsplaneringen. Fortsatt utveckling av handledarkompetens och nya lärmiljöer och former för utbildning och praktik är viktiga delar för att möta de förändringar Västra Götalandsregionen står inför.

Det är också viktigt att medlen som finns i det personalpolitiska anslaget till förstärkt yrkesintroduktion och kompetensutveckling används fullt ut används i verksamheterna.

Den verksamhetsförlagda utbildningen och bristen på handledare är en flaskhals där fler insatser behövs. Ett fortsatt fokus på aktiviteter kring utbildningsuppdraget är nödvändigt för att säkerställa tillgången på den kompetens som behövs nu och i framtiden. För att klara kompetensförsörjningen av läkare inom identifierade bristspecialiteter krävs ett förstärkt arbete kring ST-blocken och prioritera tillräckligt många utbildningsplatser för allmän- och bastjänstgöring. För att klara kompetensförsörjningen av läkare inom identifierade bristspecialiteter krävs ett förstärkt arbete kring ST-blocken och att prioritera tillräckligt många utbildningsplatser för allmän- och bastjänstgöring.

5.1.4 Fokusområde: Insatser för att utveckla hälsofrämjande ledarskap och nå fastställda normtal för antal medarbetare per chef.

En organisatorisk arbetsmiljö som präglas av bristfälligt ledarskap och hög arbetsbelastning är orsaker till att medarbetare väljer att lämna Västra Götalandsregionen som arbetsgivare, enligt ISM:s rapport "Tack för mig". För att första linjens chefer ska få bättre förutsättningar i sitt ledarskap behöver de ett utökat mandat för att kunna ta ansvar för verksamhet, medarbetare och budget. Arbetet med ett närvarande ledarskap ska vara en ledstjärna för fortsatt arbete. De ska också få stöd utifrån verksamhetens behov och där har HR en viktig funktion.

5.1.5 Fokusområde: Minska overtidsarbetet

Overtidsarbete ska undvikas för att skapa hållbara villkor för våra anställda. Allt för mycket overtidsarbete för enskilda medarbetare och verksamheter är tecken på problem, och detta ska lösas genom åtgärder i verksamheten. Verksamheterna måste ta med det naturliga bortfall som finns på grund av sjukdom och ledighet när de planerar sin personalförsörjning.

5.2 Mål: Medarbetarnas arbetsmiljö ska förbättras

En god arbetsmiljö är grundförutsättningen för en väl fungerande organisation. Det systematiska arbetsmiljöarbetet som sker i verksamheterna ska följas upp och åtgärder vidtas där risker identifieras. Det ska också ingå i den vardagliga verksamheten och inte upplevas som ännu en uppgift att genomföra. För det måste chefer och skyddsombud få rimlig tid och utbildning.

Inom det här målet ska följande fokusområden prioriteras:

1. Vårdprofessionens tid med patient ska öka genom att de personella resursernas tas tillvara bättre, exempelvis med hjälp av uppgiftsväxling och minskade administrativa uppgifter
2. Ta vara på forskningens rön om förändrade och hållbara arbetssätt och implementera dessa i verksamheterna.
3. Medarbetarnas inflytande över arbetsmiljö och arbetssituation ska stärkas och möjligheterna till kontinuerlig återhämtning ska öka

5.2.1 Fokusområde: Vårdprofessionens tid med patient ska öka genom att de personella resursernas tas tillvara bättre, exempelvis med hjälp av uppgiftsväxling och minskade administrativa uppgifter

Västra Götalandsregionen ska fortsätta arbetet med att bli oberoende av hyrpersonal. Med medarbetare som har Västra Götalandsregionen som arbetsgivare skapas en kontinuitet för Västra Götalandsregionens verksamheter och i förlängningen även för patienterna. Det bidrar även till tryggare vård med högre kvalitet, ökad patientsäkerhet och lägre kostnader. Det bidrar även till en tryggare vård med högre kvalitet, ökad patientsäkerhet och lägre kostnader. Med egna medarbetare som har rätt kompetens, tid och tillräckligt många kollegor ges också bättre förutsättningar för en god arbetsmiljö och ett långsiktigt utvecklingsarbete.

I takt med att behoven av vårdutbildade medarbetare ökar och tillgången är begränsad, är det viktigt att se till att rätt person gör rätt saker. Förändrade arbetssätt mellan olika yrken har genomförts i många verksamheter, där rätt kompetens tas tillvara på och möjligheten att genomföra uppgifter på rätt kompetensnivå bejakas. Det som har fungerat bra ska samlas ihop och spridas vidare. Det är fortsatt viktigt att ha hela teamet i fokus för att patienten ska få bästa möjliga vård.

Genom att minska administrationen och i vissa fall helt ta bort administrativa uppgifter för både chefer och medarbetare kan mer tid frigöras för direkt patientarbete och verksamhetsutveckling. Det gäller både för patient- och vårdadministrativa uppgifter och ledningsarbete.

Den kompetens som finns hos medarbetarna ska i första hand användas i våra verksamheter i egen regi. Regelverket kring bisysslor behöver därför ses över och vid behov regleras.

5.2.2 Fokusområde: Ta vara på forskningens rön om förändrade och hållbara arbetssätt och implementera dessa i verksamheterna

Styrningen av hälso- och sjukvården måste förändras till att skapa en positiv cirkel byggd på tillit och utgå från hur befolkning, patienter och vårdens medarbetare beskriver situationen. Beslut som fattas i verksamheterna ska vara förankrade bland de medarbetare som är berörda och som utför arbetet inom vården. Ett öppet samtalsklimat där kritik och olikhetstänkande respekteras är nödvändigt och går hand i hand med ett stöttande ledarskap. Medarbetare som arbetar patientnära har en stor kunskap om patientens situation och har en god kännedom om hur

vårdkvalitet och tillgänglighet kan förbättras. Att få använda den kunskapen bygger på tillit och leder till gemenskap och ett ansvarstagande för helheten. För att verksamheterna ska kunna bedriva dagligt förbättringsarbete ska utvecklingsledare och controllers arbeta verksamhetsnära.

5.2.3 Fokusområde: Medarbetarnas inflytande över arbetsmiljö och arbetssituation ska stärkas och möjligheter till kontinuerlig återhämtning ska öka

Det behövs insatser för att medarbetare inte ska gå ner i tjänst eller gå i pension i förtid på grund av arbetsrelaterad ohälsa. Genom mer närvarande ledarskap och bättre systematiskt arbetsmiljöarbete ska medarbetarna på ett tydligare och mer direkt sett få inflytande över arbetsmiljön. Detta är avgörande för att kvaliteten på arbetsmiljöarbetet ska öka och att tiden på arbetet ska bli bättre. Ingen vet bättre än regionens medarbetare vilka brister som finns och hur saker kan göras bättre, den kunskapen behöver Västra Götalandsregionen bli bättre på att ta till vara. Samtidigt som tiden på arbetet ska bli bättre för medarbetarnas hälsa är det även viktigt att det finns utrymme för kontinuerlig återhämtning. Schemalagningen ska bygga på medarbetarnas önskemål och en god balans mellan arbete, fritid och vila.

Hållbarhet

6. Hållbarhet

6.1 Mål: Ökad måluppfyllelse för Västra Götalandsregionens hållbarhetsmål

Hållbarhetsmålen som innefattar mål för social hållbarhet 2030 samt miljömål 2030 ska bidra till en hållbar utveckling inom alla förvaltningar och bolag samt verksamheter som finansieras av Västra Götalandsregionen.

För att nå en ökad måluppfyllelse så krävs det att målen prioriteras som en integrerad del av genomförandet huvuduppdraget inom hälso- och sjukvård, kollektivtrafik, regional utveckling och kultur.

Inom det här målet ska följande fokusområden prioriteras:

1. Minska Västra Götalandsregionens miljö- och klimatpåverkan enligt miljömål 2030
2. Öka Västra Götalandsregionens positiva påverkan för god hälsa, jämlikhet och delaktighet enligt mål för social hållbarhet 2030

6.1.1 Fokusområde: Minska Västra Götalandsregionens miljö- och klimatpåverkan enligt miljömål 2030

Som en av Sveriges största arbetsgivare har Västra Götalandsregionen ett ansvar och en stor möjlighet att vara en föregångare i miljöarbetet. Det finns många goda exempel inom organisationen, dessa tillsammans med den kunskap och det engagemang som medarbetarna besitter ska spridas och värnas.

För att öka måluppfyllelsen av miljömål 2030 krävs tydliga prioriteringar, ett kontinuerligt förändrings- och förbättringsarbete, att miljöperspektivet beaktas i regionövergripande beslut samt beslut i alla förvaltningar och bolags. Miljömål 2030 behöver tydliggöras och integreras i styr- och ledningsprocesser. Detta är av särskild vikt vid strategiska beslut som innebär förändring som i sin tur kan ha en miljöpåverkan och går emot riktningen i miljömål 2030 och måste tydliggöras i beslutsunderlag. Västra Götalandsregionen ska inte fatta beslut som ökar utsläppen.

För att påskynda genomförandet av miljömål 2030, behöver Västra Götalandsregionen under 2026 utveckla ett mer systematiskt arbete för att omhänderta och implementera innovationer och förändringsarbete som minskar regionens miljö- och klimatpåverkan. Det finns ett starkt driv till förändring bland medarbetarna, vilket måste tas tillvara. Många insatser som minskar miljö- och klimatpåverkan kan appliceras på liknande verksamheter inom organisationen och skulle kunna hanteras på samma sätt som ordnat införande inom hälso- och sjukvården.

För att nå miljömål 2030 har hållbarhetsutskottet tilldelats medel för ökad bryggfinansiering och merkostnadsfinansiering för återvinning av byggmaterial, införande av miljöledningssystem, ökade inköp av ekologiska livsmedel, laddinfrastruktur och elektrifierade transporter samt hållbar och robust produktanvändning. Inför 2026 tilldelas hållbarhetsutskottet ytterligare medel för att öka måluppfyllelsen

gällande miljömål 2030, med fokus på inköp och biologisk mångfald. För att klara målet om halverad klimatpåverkan och resurseffektiva flöden av produkter och material ska övergången till cirkulära och mer hållbara produkter främjas, med fokus på att byta ut de produktkategorier som har störst klimatpåverkan.

För att nå målet om hållbart nyttjande av ekosystemtjänster och främjad biologisk mångfald behöver Västra Götalandsregionen minska konsumtionen av varor och material samt säkerställa att de varor som konsumeras är producerade på ett så hållbart sätt som möjligt. Västra Götalandsregionen ska också förstärka positiva bidrag till den biologiska mångfalden, bland annat genom att öka det biologiska värdet på fastigheter.

Arbetet för minskad miljöpåverkan från läkemedel ska intensifieras. Västra Götalandsregionen ska stärka såväl sin kontroll över tillverkningen av läkemedel och arbetet med att få bort läkemedelsrester i naturen. För att nå målen om minskad miljöpåverkan från läkemedel krävs mätning och åtgärder för att hantera läkemedelsutsläpp från sjukhusen i Västra Götalandsregionen, med särskilt fokus på antibiotika och antibiotikaresistens. Under 2026 ska även arbete initieras för att minska vårdens miljö- och klimatpåverkan. Här finns ytterligare möjligheter att dra nytta av forskningsinsatser.

6.1.2 Öka Västra Götalandsregionens positiva påverkan för god hälsa, jämlikhet och delaktighet enligt Mål för social hållbarhet 2030

Västra Götalandsregionen ska vara en pådrivande aktör för ett jämlikt samhälle där skillnader i livsvillkor och hälsa minskar, och där mänskliga rättigheter står i centrum. För att vara en attraktiv arbetsgivare och klara framtida kompetensförsörjning behöver Västra Götalandsregionen motverka diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter på både generell och strukturell nivå. Det diskrimineringsförebyggande arbetet ska bli en del av det systematiska arbetsmiljöarbetet. Alla ska åtnjuta lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, etnicitet, religion, sexuell läggning, könsidentitet, funktionsnedsättning, ålder, socioekonomisk status eller bostadsort.

I Västra Götalandsregionen finns omotiverade skillnader mellan könen ur ett medarbetarperspektiv, men även inom i verksamheterna. För att Västra Götalandsregionen ska bli mer jämställt och jämlikt behöver jämställdhetsperspektivet ytterligare integreras i verksamheten. Under 2026 behöver ytterligare steg tas för att även synliggöra omotiverade skillnader som finns inom Västra Götalandsregionens verksamheter.

Västra Götalandsregionen måste säkerställa jämlik tillgång till vård och hjälpmedel samt undanröja hinder vid digitala tjänster och e-identifiering. Information, inklusive kriskommunikation, ska erbjudas i tillgängliga format. Funktionshinderperspektivet bör integreras i strategier för folkhälsa, klimatförändringar och krishantering.

För att nå målen om tillgänglig och inkluderande verksamhet krävs insatser kring Västra Götalandsregionens information i form av användandet av teknisk

anpassning, använda klarspråk, översätta till andra språk, teckenspråk och bildstöd. Nationella minoriteter har särskilda rättigheter till översättningar. Den digitala omställningen ställer nya krav på tillgänglig digital information och att säkerställa jämlik tillgång för de som inte använder digitala medier.

Västra Götalandsregionens mål för social hållbarhet 2030 ska genomsyra all verksamhet. Det är av vikt att verksamheterna samverkar mellan varandra och sprider goda exempel för att ta vara på de kompetenser som finns. Västra Götalandsregionen ska aktivt arbeta tillsammans med kommunerna och andra samhällsaktörer, för att hitta gemensamma prioriteringar som stärker invånarnas hälsa och därmed den sociala hållbarheten. Den av regionfullmäktige antagna regionala utvecklingsstrategin 2021–2030 markerar tydligt den sociala dimensionen och vikten av ökad kompetens, sysselsättning, ökad inkludering och jämlik hälsa.

För att öka den sociala hållbarheten och möjliggöra ett robust samhälle, ska Västra Götalandsregionen fortsätta arbetet med att stärka sammanhållningen i samhället. Insatser som ökar delaktighet och inflytande i samhället prioriteras. Arbetet för att minska skillnader i livsvillkor och hälsa ska fortsätta.

Sedan barnkonventionen förstärktes i svensk lag 2020 utvecklas rättspraxis kring det offentliga skyldighet att pröva och analysera barnets bästa inför beslut. Västra Götalandsregionen har ökade krav på hälso- och sjukvårdens ansvar för barnets rätt som patient och anhörig. Beredningen för mänskliga rättigheter ska bidra med tolkning och tillämpning i Västra Götalandsregionen.

Västra Götalandsregionens ekonomi

7. Västra Götalandsregionens ekonomi

7.1 Ekonomisk utblick

Västra Götalandsregionen har haft goda ekonomiska resultat de senaste åren vilket gett en förbättrad finansiell kapacitet. Det möjliggjorde en underbalansering av budgetarna 2023 och 2024 för att möta den tillfälliga och kraftiga ökningen av pensionskostnaderna. Underbalanseringen var av tillfällig karaktär men från och med 2025 och framåt behöver Västra Götalandsregionen återgå till den ordinarie ekonomiska förvaltningen med positiva ekonomiska resultat och en fortsatt förbättrad soliditet.

I skrivande stund så råder en stor osäkerhet om den ekonomiska utvecklingen. En ökad osäkerhet förlänger lågkonjunkturen och lågkonjunkturen håller i sig längre än väntat. Inte minst kopplad till osäkerheten om vad som ska hända med USA:s handelspolitik, som fortsätter att göra avtryck på ekonomin både i omvärlden och i Sverige. Övergripande är den ekonomiska aktiviteten nedreviderad i år och nästa år vilket bland annat märks av noteras i en lägre BNP-tillväxt och en högre arbetslöshet.

– Det är ingen som vet hur det kommer att se ut framöver, med tullar och annat, och när den internationella ekonomiska spelplanen plötsligt är i gungning, då dämpar det aktiviteten i Sverige. Vi räknar därför med att lågkonjunkturen håller i sig längre, säger Emelie Värja, SKR:s chefsekonom i slutet av april 2025.

I ett läge med lågkonjunktur, hög arbetslöshet och att antalet arbetade timmar minskar så är det viktigt att de offentliga verksamheterna i Sverige bidrar och gör vad som är möjligt för att motverka detta. Denna budget adresserar detta genom att göra avvägda satsningar för att bibehålla och utveckla Västra Götalandsregionens verksamheter.

Den höga inflationen de senaste åren har inneburit att Västra Götalandsregionens kostnader, inklusive pensionskostnader, ökat kraftigt med underskott som följd. Inflationen faller nu tillbaka men det innebär inte sänkta priser utan en stabilisering av den nya prisnivån. Trots att skatteintäkterna utvecklas normalt urholkas köpkraften. Västra Götaland står därtill inför stora investeringsbehov och IS/IT-satsningar. Nya dyra läkemedel och behandlingsmetoder utvecklas.

7.2 Fördelning av regionbidrag och satsningar under perioden

7.2.1 Skatteintäkter och generella statsbidrag

Index för operativa hälso- och sjukvårdsnämnd sätts till 2,2 procent, för övriga nämnder och styrelser sätts index till 3,1 procent. För planåren 2027 och 2028 så har index satts till 2,0 procent för alla nämnder och styrelser.

Ingen indexuppräkning görs för infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden, styrelsen för fastighet, stöd och service och styrelsen för logistik i deras regionbidrag är index inräknat. Ingen indexuppräkning görs heller för koncernbanken.

7.2.2 Förändringar i internhandeln

I denna budget tas ett första steg i förändring/förenkling kring hantering av internhandeln som innebär en ny styrmodell för digitaliseringsöverenskommelsen (DÖK), den interna konferensverksamheten, Åter i bruk samt för VGR-akademien från och med 2026.

7.2.3 Digitaliseringsöverenskommelsen (DÖK)

Den nya förändringen i styrmodell för DÖK gäller för sjukhusen, regionhälsan och habilitering och hälsa inför 2026.

För detta så behöver en växling av regionbidrag ske från den operativa hälso- och sjukvårdsnämnden till regionstyrelsen. Den operativa hälso- och sjukvårdsnämnden hanterar det i sin tur genom minskade ersättningar till respektive sjukhus, regionhälsan och habilitering och hälsa i uppdragen. Utförarstyrelsernas minskade uppdragsersättning kompenseras motsvarande i sin tur genom minskade DÖK-kostnader.

Regionbidragsväxlingen avser fasta kostnader för de obligatoriska tjänsterna och omfattar cirka 1 285 mnkr. Det innebär att samtliga kostnader som skulle ingått i DÖK 2026 växlas, det vill säga kostnadsökning för redan driftsatta tjänster och nya tjänster.

Växlingen sker enligt nedanstående tabell (miljoner kronor, mnkr):

Regionstyrelsen	1 284,59
Operativa hälso- och sjukvårdsnämnden (OSN)	-1 284,59

OSN ska i sin tur fördela ut dessa kostnader på respektive förvaltning enligt denna tabell (mnkr):

Sahlgrenska Universitetssjukhuset	-636,674
NU -sjukvården	-174,436
Södra Älvsborgs sjukhus	-131,044
Skaraborg sjukhus	-146,351
Sjukhusen i väster	-99,047
Regionhälsan	-65,867
Habilitering & Hälsa	-31,168

7.2.4 Konferensverksamheten, Åter i bruk och VGR-akademien.

Konferensverksamhetens årliga kostnad uppgår till totalt närmare 37,5 mnkr 2025, varav Fastighet, stöd och service som egen förvaltning köper för drygt 3,6 mnkr och

kunder utanför Västra Götalandsregionen köper för drygt 0,6 mnkr. Kvarvarande belopp för 2026 om 34,113 mnkr växlas från nämnder och styrelser till fastighet, stöd och service enligt tabellen nedan.

Kostnaden för Åter i bruk uppgår till 10,7 mnkr 2025, varav fastighet, stöd och service som egen förvaltning antas ianspråkta 0,26 mnkr. Kvarvarande belopp för 2026 om 10,714 mnkr växlas från nämnder och styrelser till fastighet, stöd och service enligt tabellen nedan.

Den SÖK-finansierade delen av VGR-akademien uppgår totalt till närmare 15,2 mnkr 2025 varav närmare 0,8 mnkr redan finansieras av fastighet, stöd och service. Kvarvarande belopp för 2026 om totalt 14,770 mnkr växlas från nämnder och styrelser till fastighet, stöd och service enligt tabellen nedan.

När det gäller växlingen för Närhälsans och Folktandvårdens kostnader (på grund av krav på konkurrensneutralitet) hanteras dessa genom ökat avkastningskrav från dessa förvaltningar till moderförvaltningen och därefter finansiering av regionbidrag från moderförvaltningen till fastighet, stöd och service.

	Konferens- verksamhet	Åter i bruk	VGR akademien	Summa (mnkr)
Fastighet, stöd och service	34,113	10,714		59,597
Regionstyrelsen	-9,342	-0,101		-9,973
Patientnämnderna	-0,049			-0,057
Revisorskollegiet	-0,044			-0,049
Operativa hälso- och sjukvårdsnämnden	-16,887	-6,979		-34,955
Kulturnämnden	-0,55	-0,253		-0,884
Miljö- och regionutvecklingsnämnden	-0,664	-0,676		-1,545
Infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden	-0,345	-0,103		-0,448
Styrelsen för logistik	-0,402	-0,43		-1,25
Hälsan och stressmedicin	-0,256	-0,069		-0,369
Moderförvaltningen	-5,574	-2,103		-10,067
<i>Utökad avkastningskrav:</i>				
Folktandvården	-2,611	-0,842		-4,365
Närhälsan	-2,963	-1,26		-5,701

7.2.5 Personalpolitiska anslaget

Det finns ett antal budgetposter i verksamheterna som under flera år har finansierats av personalutskottet. Inför 2026 arbetas så många av dessa poster som möjligt in i uppdragsgivande nämnds ordinarie ersättning till utförare. Detta för att renodla rollerna utifrån den politiska organisationens ansvarsområden samt för att minska antalet finansiärer.

En teknisk justering görs därför där större delen av personalutskottets regionbidrag flyttas ut till ett antal nämnder och styrelser. Det regionbidrag som flyttas avser

finansiering av verksamhet som är av beständig karaktär och numera en del av den mottagande nämndens/styrelsens ordinarie uppdrag. Medlen har initialt varit satsningar eller introduktionsfinansiering av verksamhet som senare har blivit en del av den löpande driften, vilket gör att syftet med finansieringen har uppnåtts och en utskiftning är motiverad. Förändringen är även motiverad utifrån de politiska målsättningarna om minskad internhandel, då regionbidraget inte behöver mellanlanda på personalutskottet.

Efter justeringen så är uppgår kvarvarande medel på personalutskottet till cirka 200 mnkr och avser tillfälliga satsningar och introduktionsfinansiering, vilket ligger mer i linje med personalutskottets uppdrag.

Växlingen sker enligt nedanstående tabell (mnkr):

Del av anslaget	Belopp	Mottagare
Satsning på löner inom 24/7 för sjuksköterskor	200,00	OSN
Satsning på löner inom 24/7 för undersköterskor	175,00	OSN
VGR Akademin, inkl PLUS program	19,29	FSS
VGR Akademin, från RS (bl.a. assessment center)	15,00	FSS
OB-ersättning	525,41	OSN
Jämställda och konkurrenskraftiga löner	765,00	OSN
Gröna Rehab	4,67	H&S
Låglönesatsning	6,44	Logistik
Låglönesatsning	14,07	FSS
Låglönesatsning	3,71	OSN
Låglönesatsning	0,22	KUN
Låglönesatsning	0,43	MRU

OB-satsningen har tidigare betalats ut baserat på kostnadsutfall och personalutskottet har därför burit en risk för detta. För att inte belasta operativa hälso- och sjukvårdsnämnden (OSN) med samma risk så är flytten förknippad med en beslutspunkt att ersättningen framöver inte kommer att justeras utifrån förvaltningarnas utfall.

Ersättningen som OSN betalar ut till utförarstyrelser ska i framtiden i stället vara begränsad till uppräkningsfaktor med av OSN beslutad uppräkningsfaktor. För OB-satsningen, satsningarna på personal inom 24/7-verksamhet och på jämställda löner har det sänkta PO-pålägget dock gett en något lägre kostnad än de medel som föreslås utskiftas, vilket skapar ett visst ekonomiskt utrymme hos mottagande nämnder och styrelser.

Ramförändringar, utöver de tekniska beskrivningarna som beskrivs ovan, för 2026 görs enligt beskrivningarna nedan.

7.2.6 Regionstyrelsen

Styrelsens regionbidrag ökas med 59 mnkr för ökade kostnader för säkerhet och beredskap, för 2027 minskar summan med 9,15 mnkr.

7.2.7 Strategiska hälso- och sjukvårdsnämnden

Ingen förändring görs förutom uppräkningsindex.

7.2.8 Operativa hälso- och sjukvårdsnämnden

Alla sjukhusstyrelser har ett negativt eget kapital som måste återställas inom tre år enligt regelverket. För 2026 är kravet att återställa 1 981 mnkr. Det höga kostnadsläget vid slutet av 2024 skapar en ekonomisk obalans för 2025, och sjukhusen har fortsatt ekonomiska utmaningar där kostnaderna överstiger de tilldelade resurserna.

Att återställa det negativa egna kapitalet kräver att sjukhusen uppnår positiva resultat, vilket kan innebära större strukturella förändringar, medicinska prioriteringar och risk för försämrad tillgänglighet samt svårigheter med att rekrytera kompetent personal.

Budgeten för 2026 ger stora tillskott till alla sjukhusstyrelser, vilket gör det möjligt att nå en balanserad budget, bortsett från återställandet av det negativa egna kapitalet. Återställandet ska hanteras separat i varje sjukhusstyrelses detaljbudget. Om resultatet vid slutet av 2026, exklusive återställandet, inte är negativt, ska underskotten i eget kapital avskrivas. Detta är i linje med tidigare resonemang på koncernnivå för att hantera den höga kostnadsutvecklingen på grund av inflationen.

Nämndens regionbidrag ökar med 420 mnkr för demografiskt tryck. Av dessa fördelas 55 mnkr till primärvård, tandvård, regionhälsan och habilitering och hälsa enligt punkt 2 nedan. Resterande fördelas till sjukhusen i egen regi som en del av punkterna 3–7 nedan.

Nämndens regionbidrag minskas med 130 mnkr till följd av förändringen gällande momskompensation. Dessa omfördelas inom primärvård och tillförs därför åter nämnden genom punkterna 19–21 nedan.

Nämnden tillförs:

1. 1 174 mnkr i uppräkningsindex för 2026, vilket motsvarar en ökning på 2,2 procent. Denna summa ska användas för att hantera löne- och prisförändringar för att bibehålla verksamhet och personal. Uppräkningen ska tilldelas alla verksamheter som finansieras av operativa hälso- och sjukvårdsnämnden, utan undantag och utan omfördelning mellan verksamheterna.
2. 55 mnkr för att ersätta primärvården, tandvården, regionhälsans verksamheter samt habilitering och hälsas verksamheter för demografiskt tryck.
3. 225 mnkr för att säkerställa genomförandekraft i befintligt uppdrag för ambulansverksamhet och akutmottagning för sjukhus i egen regi.
4. 75 mnkr för att säkerställa genomförandekraft i befintligt uppdrag för sjukhusen i egen regi att korta köer för de som väntat längst på operation och behandling.
5. 150 mnkr för att säkerställa genomförandekraft i befintligt uppdrag för barn- och ungdomspsykiatri i egen regi.
6. 150 mnkr för att säkerställa genomförandekraft i befintligt uppdrag för vuxenpsykiatri i egen regi.

7. 485 mnkr för att säkerställa genomförandekraft i befintligt uppdrag för sjukhusens arbete med tillräckligt antal vårdplatser.
8. 100 mnkr för att förbättra tillgängligheten, i första hand genom satsningar i egen regi genom löpande utökning av tilläggsolymer.
9. 60 mnkr för att stärka sjukhusens arbete med mer närvarande ledarskap för en bättre arbetsmiljö.
10. 15 mnkr för att stärka ätstörningsvården.
11. 20 mnkr för att korta köer inom specialiserad kvinnosjukvård.
12. 10 mnkr för tillkommande kostnader avseende screening för tarmcancer och PSA.
13. 114 mnkr för tillkommande kostnader för vaccinationer avseende HPV inklusive catch-up, TBE för treåringar samt utrota livmoderhalscancer.
14. 10 mnkr för tillkommande kostnader avseende läkemedelsleveranser.
15. 10 mnkr för tillkommande kostnader avseende NIPT.
16. 40 mnkr för att stärka arbetet med tidiga insatser för barn och ungas psykiska hälsa.
17. 20 mnkr för tillkommande kostnader för hörapparater inom rehabilitering och hälsas uppdrag.
18. 10 mnkr för att utöka verksamhet liknande Utväg till hela regionen, samt utöka Utvägs verksamhet till att kunna erbjuda traumabehandling.
19. 30 mnkr för förbättrad tillgänglighet för 1177 på telefon.
20. 20 mnkr för utökat uppdrag till kvinnors hälsa på vårdcentraler.
21. 80 mnkr för att stärka ersättning för Care Need Index i vårdval vårdcentral.

7.2.9 Delregionala nämnderna

För 2026 ska en omfördelning av medel till de delregionala nämnderna göras. Ersättningen är differentierad utifrån befolkningsstorlek och är uppbyggd på samma sätt oavsett kommun och nämndområde för att skapa mer jämlika förutsättningar att bedriva ett lokalt folkhälsoarbete.

Omfördelning ska göras enligt denna tabell:

	DRN N	DRN V	DRN G	DRN S	DRN Ö	Summa
Omfördelning (tkr)	-0,357	7,154	-2,415	0,497	-4,879	0

Nämnderna tillförs:

- 10 miljoner kronor för att stärka arbetet med folkhälsa utifrån socioekonomisk fördelning. Samtliga medel som fördelas mellan nämnderna utifrån socioekonomiska fördelas med index Care Need Index. Dessa 10 mnkr ska fördelas enligt denna tabell:

	DRN N	DRN V	DRN G	DRN S	DRN Ö	Summa
Fördelning i %	15 %	17 %	41 %	13 %	14 %	100 %

7.2.10 Patientnämnderna

Nämnderna tillförs totalt:

- 1 mnkr för ökade kostnader för stödpersoner

7.2.11 Infrastruktur och kollektivtrafiknämnden

Nämndens regionbidrag följer Västtrafiks långtidsprognos men de positiva ekonomiska resultaten har visat att det finns förutsättningar att minska driftsbidraget till Västtrafik med 200 miljoner kronor år 2026 jämfört med långtidsprognosen, vilket är inkluderat i denna budget.

Nämnden tillförs:

- 5 mnkr för medfinansiering av pilotprojekt inom ramen för projektet med avtalslösningar för hållbart resande i stad och på landsbygd.

7.2.12 Miljö- och regionutvecklingsnämnden

Nämnden tillförs:

- 12,1 mnkr 2026 för Botaniska trädgårdens nya växthus och besökscentrum samt ytterligare 2,3 mnkr för 2027 samt ytterligare 7,1 mnkr för 2028
- 4,9 mnkr 2026 för en tillfällig ramhöjning till Botaniska trädgården, ytterligare 6,7 mnkr för 2027 samt ytterligare 10,4 mnkr för 2028
- 4 mnkr för 2026 för ramhöjning till naturbruk, ytterligare 1,5 mnkr för 2027
- 50 mnkr för insatser för att minska utsläppen i närtid kopplat till CO2-budgeten
- 7 mnkr för uppstart av centrum för naturrestaurering
- 1 mnkr för att skala upp försorteringen av textil
- 1 mnkr för ökat stöd till gröna och blå näringar

7.2.13 Kulturnämnden

Nämnden tillförs:

- 10 mnkr för ökat verksamhetsstöd
- 6 mnkr till Göteborgsoperan för avskrivningskostnader gällande teatersystemet
- 4 mnkr för att kompensera neddragningar i kultursamverkansmodellen
- 0,5 mnkr för ökat stöd till arbetet med media- och informationskunnighet (MIK)
- 0,5 mnkr till Bohusläns museum för hantering av ökad hyreskostnad

7.2.14 Personalutskottet

Utskottet tillförs:

- 5 mnkr för arbetet med friskfaktorer och jämställda arbetsplatser, tillskottet är enbart för 2026 och upphör 2027.
- 26 mnkr för subvention av kollektivtrafikkort till medarbetare

7.2.15 Hållbarhetsutskottet

Utskottet tillförs:

- 5,7 mnkr under 2026 för fortsatt arbete med ökad andel eldrivna fordon och ytterligare 7,2 mnkr 2027
- 14 mnkr under 2026 för ökad måluppfyllelse inom områdena inköp och biologisk mångfald.

7.2.16 Styrelsen för fastighet, stöd och service

Styrelsens regionbidrag fastställs enligt tabell nedan.

7.2.17 Styrelsen för logistik

Styrelsens regionbidrag fastställs enligt tabell nedan.

7.3 Tabellverk Regionbidrag

	Budget 2025 Regionbidrag	Budget 2026 Regionbidrag	Plan 2027 Regionbidrag	Plan 2028 Regionbidrag
HÄLSO- & SJUKVÅRD	53 642,1	56 748,4	57 909,9	58 979,1
Strategisk SN	136,8	141,0	143,9	146,7
Operativ SN	53 351,5	56 438,8	57 594,1	58 657,0
Delregionala nämnderna	153,8	168,5	171,9	175,3
DRN N:a	26,2	28,2	28,8	29,3
DRN S:a	21,0	23,4	23,9	24,4
DRN Ö:a	29,7	27,1	27,7	28,2
DRN V:a	21,9	31,4	32,1	32,7
DRN Gbg	54,9	58,3	59,5	60,7
REGIONAL UTVECKLING	8 615,7	8 853,5	9 322,3	9 902,3
Miljö- och regionutvecklings- nämnden	999,8	1 109,7	1 142,4	1 182,8
Kulturnämnden	1 247,2	1 306,2	1 332,3	1 359,0
Infrastruktur- och kollektiv- trafiknämnden	6 368,6	6 437,6	6 847,6	7 360,6
SERVICEVERKSAMHETER	1 146,2	1 366,8	1 436,2	1 514,2
Styrelsen för fastighet, stöd och service	1 057,3	1 291,6	1 363,8	1 436,5
Styrelsen för logistik	67,5	48,8	45,5	50,2
Nämnd Hälsan & stressmedicin	21,5	26,4	27,0	27,5
REGIONGEMENSAMT	7 316,7	6 422,2	6 925,2	7 462,7
Regionfullmäktige	138,6	142,9	145,7	148,6
Regionstyrelsen	3 996,1	3 775,0	3 843,6	3 920,5
Regionstyrelsen	2 068,4	3 466,1	3 526,3	3 596,8
Personalutskottet	1 891,4	251,8	251,8	256,9
Hållbarhetsutskottet	36,3	57,1	65,5	66,8
Revisorskollegiet	28,1	28,9	29,5	30,1
Patientnämnderna	28,4	30,2	30,8	31,4
Arkivnämnden				
Koncernbanken	-302,1	-302,1	-302,1	-302,1
Moderförvaltningen	3 427,6	2 747,3	3 177,7	3 634,1
Summa	70 720,6	73 390,8	75 593,6	77 858,2

7.4 Fördelning av riktade statsbidrag

De riktade statsbidrag som Västra Götalandsregionen mottar ska i huvudsak hanteras av de nämnder som äger att fördela dem till Västra Götalandsregionens verksamheter.

7.5 Investeringar

För perioden 2026–2035 finns ett översiktligt behov av investeringar i storleksordningen 100 miljarder kronor. Uppskattningen bygger både på de investeringsbehov som enskilda förvaltningar/bolag har anmält till investeringsplanen och en indikativ utblick från förvaltningen för fastighet, stöd och service om kommande behov av investeringar i Västra Götalandsregionens samlade lokalbestånd. Det översiktliga investeringsbehovet ska emellertid betraktas som en utgångspunkt, som inte tar till hänsyn till kommande beredningar och beslut om koncernövergripande behovsanalyser, Västra Götalandsregionens investeringsplan, stramare standardiseringar och olika insatser med att tänka om och tänka nytt.

7.5.1 Investeringsram

Investeringsbudget för perioden 2026 – 2035 fastställs till 58 miljarder kronor, som ett utgiftstak för kommande beredning och beslut om enskilda ramar och projekt i Västra Götalandsregionens samlade investeringsplan. Om hela investeringsutrymmet kommer att nyttjas eller ej och till vilka ändamål beslutar regionstyrelsen om i kommande investeringsplaner.

7.6 God ekonomisk hushållning

Under våren 2025 så är Policy för god ekonomisk hushållning och ekonomistyrning samt Policy för ersättningar ute på remiss till olika nämnder och styrelser inom regionen. Planen är att dessa ska fastställas av regionfullmäktige i september 2025. Det är efter budgetbeslutet i juni 2025 men i god tid innan 1 januari 2026, därför beskrivs detta ämne bara kortfattat i denna budget med hänvisning till kommande beslut.

7.6.1 Hållbar ekonomisk utveckling

Enligt kommunallagen ska en regions budget upprättas så att intäkterna överstiger kostnaderna. För att uppnå god ekonomisk hushållning på lång sikt räcker dock inte ett resultat på eller precis över noll. Ett överskott behövs exempelvis för att inflationsskydda det egna kapitalet och för att finansiera investeringar och pensionsutbetalningar.

Ekonomiska marginaler behövs också för att möta konjunkturer, klara oväntade kostnader och genomföra utvecklingsinsatser. En viktig förutsättning för god ekonomisk hushållning är att bygga upp ekonomiska resurser under gynnsamma år, exempelvis genom avsättning till resultatutjämningsreserven, för att klara år med vikande ekonomi.

För en hållbar ekonomisk utveckling krävs en långsiktigt hanterbar nettokostnadsutveckling. I praktiken innebär det att takten för nettokostnaderna inte ska överstiga prognoserna för intäkter från skatter, generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning.

7.6.2 Ekonomisk inriktning för Västra Götalandsregionen

Den övergripande ekonomiska inriktningen är att Västra Götalandsregionen ska ha en god resultatutveckling och finansiell kapacitet samt präglas av god ekonomisk riskhantering och kontroll. Dessa är tätt sammankopplade områden.

Ekonomiska överskott är nödvändiga för att bygga upp den finansiella kapaciteten inför kommande år, och för att säkra en god resultatutveckling krävs en effektiv hantering av uppkomna risker och kontroll över den ekonomiska utvecklingen.

Här är budgetföljsamhet och en ändamålsenlig ekonomistyrning viktiga komponenter. Den finansiella kapaciteten är bland annat betydelsefull för att Västra Götalandsregionen ska kunna betala medarbetarnas framtida pensioner och ett visst överskott i den löpande driften krävs för att investeringsutgifter inte ska leda till en allt för kraftig skuldsättning.

7.6.3 Finansiella mål

Dessa mål är förslag i Policyn för god ekonomisk hushållning men kan komma att ändras vid det slutgiltiga beslutet:

Västra Götalandsregionen ska ha en god finansiell flexibilitet och styrning

- Låg andel långsiktigt bindande kostnader.
- God budgetföljsamhet

Västra Götalandsregionen ska ha en god finansiell stabilitet och balans

- Stabil kostnadsutveckling
- Positiva resultat

Västra Götalandsregionen ska ha en god finansiell kapacitet

- Kortsiktig betalningsförmåga
- Tryggt pensionsåtagande
- Positiv soliditet

Ekonomitabeller

8. Ekonomitabeller

8.1 Resultaträkning

Resultaträkning (mkr)	2026	2027	2028
Verksamhetens intäkter, inkl riktade statsbidrag	16 904	17 411	17 933
varav riktade statsbidrag	3 000	3 000	3 000
Verksamhetens kostnader, exkl av- och nedskrivningar	-86 372	-88 705	-90 369
Avskrivningar och nedskrivningar	-3 680	-4 050	-4 400
Verksamhetens nettokostnad	-73 148	-75 344	-76 836
Skatteintäkter	59 658	62 353	65 086
Kommunalekonomisk utjämning inkl generella statsbidrag	13 853	13 517	13 748
varav generella statsbidrag	6 569	6 354	6 577
Finansiella intäkter	304	304	304
Finansiella kostnader	-547	-554	-1 326
Årets resultat	120	276	976

8.2 Balansräkning

Balansräkning (mnkr)	2026	2027	2028
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
Immateriella anläggningstillgångar	1 467	1 579	1 555
Byggnader och Mark	27 955	29 530	31 587
Maskiner och inventarier	13 619	16 074	17 743
Finansiella anläggningstillgångar	1 100	1 100	1 120
Summa anläggningstillgångar	44 141	48 283	52 005
Bidrag till infrastruktur	2 270	2 072	1 875
Omsättningstillgångar			
Förråd	900	918	936
Kortfristiga fordringar	7 600	7 700	7 900
Kortfristiga placeringar	22 887	19 832	18 919
Kassa och bank	500	500	500
Summa omsättningstillgångar	31 887	28 950	28 255
Summa tillgångar	78 298	79 305	82 135
EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER			
Eget kapital			
Årets resultat	120	276	976
Övrigt eget kapital	14 458	14 578	14 854
varav resultatutjämningsreserv	82	82	82
Summa eget kapital	14 578	14 854	15 830
Avsättningar			
Avsättning pensioner	39 448	40 390	41 369
Övriga avsättningar	4 700	4 800	4 900
Summa avsättningar	44 148	45 190	46 269
Skulder			
Långfristiga skulder	4 945	4 945	4 945
Kortfristiga skulder	14 627	14 316	15 091
Summa skulder	19 572	19 261	20 036
Summa eget kapital, avsättningar och skulder	78 298	79 305	82 135

Beslutspunkter

9. Beslutspunkter

Regionfullmäktige föreslås besluta följande:

1. Regionfullmäktige fastställer regionbidrag till styrelser, nämnder och verksamheter för 2026 i enlighet med föreliggande förslag till budget.
2. Regionfullmäktige fastställer den ekonomiska flerårsplanen för åren 2027 och 2028.
3. Regionfullmäktige fastställer i budgeten angivna mål och fokusområden.
4. Regionfullmäktige fastställer skattesatsen för 2026 till 11:48 öre per skattekrona.
5. Regionfullmäktige fastställer investeringsramen för perioden 2026–2035 till 58 miljarder kronor.
6. Regionstyrelsen bemyndigas att utifrån investeringsramen fastställa investeringsplan.
7. Regionstyrelsen bemyndigas att fatta beslut om tekniska justeringar av regionbidrag till nämnder och styrelser under förutsättning att ärendena inte är av principiell art.
8. Regionstyrelsen bemyndigas att vid behov fastställa andra tidpunkter för uppdrag och detaljbudget.
9. Regionstyrelsen bemyndigas att disponera medel inom koncernbanken och moderförvaltningen i syfte att kunna fullfölja samordningsansvaret och uppgiften om övergripande ansvar för verksamheter i egen regi.
10. Regionstyrelsen bemyndigas att fastställa fastighetsindex.
11. Regionstyrelsen får i uppdrag att besluta om riktlinjer för detaljbudgetarbetet till nämnder och styrelser för 2026–2028 med den av regionfullmäktige fastställda budgeten och flerårsplanen som grund.
12. Operativa hälso- och sjukvårdsnämnden, kulturnämnden, miljö- och regionutvecklingsnämnden och infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden får i uppdrag att omhänderta budgetens mål och fokusområden i de uppdrag som ges till utförarstyrelserna.
13. Operativa hälso- och sjukvårdsnämnden, kulturnämnden, miljö- och regionutvecklingsnämnden och infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden ska senast den 31 oktober 2025 fatta beslut om uppdrag, finansiering med mera till utförarstyrelser för budgetåret 2026 samt för planåren 2027 och 2028.
14. Biljettpriserna i kollektivtrafiken ska frysas på 2025 års nivå och Infrastruktur- och kollektivtrafiknämndens beslut från april 2025 om att planera för en prishöjning återtas. Frysningen av biljettpriserna hanteras inom Västtrafiks budget för 2026.
15. Nämnder och styrelser ska senast 28 november 2025 fastställa budget och verksamhetsplan för 2026 samt medellångsiktig inriktning för verksamhet och ekonomi för åren 2027 och 2028 i enlighet med de uppdrag, inriktning och den finansiering som fastställts.
16. Regionstyrelsen, styrelsen för fastighet stöd och service och styrelsen för logistik ska senast den 31 oktober 2025 teckna digitaliseringsöverenskommelser samt fastighets- och serviceöverenskommelser med berörda verksamheter.
17. Styrelserna för Närhälsan och Folk tandvården ges ett ökat avkastningskrav till moderförvaltningen på 5,7 respektive 4,4 miljoner kronor avseende minskade kostnader för konferensverksamhet, Åter i bruk och VGR-akademin.

18. Regionstyrelsen ges i uppdrag att stärka ägarstyrningen avseende de tjänster inom digitalisering, konferensverksamhet, VGR-akademin och Åter i bruk som i och med detta budgetbeslut finansieras med regionbidrag.
19. Regionstyrelsen får i uppdrag att, inom ramen för sin uppsiktspflicht, följa och granska hur styrelser och nämnder genomför sin budget för 2026 och planer för 2027 och 2028.
20. Regionfullmäktige beslutar att finansieringen av OB-satsningen, som flyttas från personalutskottet till operativa hälso- och sjukvårdsnämnden, från och med 2027 räknas upp med den uppräkningsfaktor som tas fram av operativa hälso- och sjukvårdsnämnden.

VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN